ORTODOKSİA
AHLÂKİ VE DİNİ RESALE

Müdürü mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
Tahta Minare, Vodina Sokağı 42
İstanbul – Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΣΤ΄. - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1941. - ΤΕΥΧΟΣ 10-11

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΥΠΟΜΟΝΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΝΗ ΩΣ ΜΕΣΑ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Ὑπάρχουν προσόντα καὶ ἀρεταὶ ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τόσον ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ ὅσον καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ ζωῇ. Μεταξὺ τῶν ἀρετῶν συναντῶμεν πολλὰς αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀξίαν αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, ὡς σκοπὸς ἐπιδιωκόμενος, ὡς στόχος πρὸς τὸν ὁποῖον τείνουν ὅλαι αἱ προσπάθειαι τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ α ἄνθρωπος π.δ.χ. ψευδολόγος ὑπάρχων θέλει νὰ γίνῃ φιλαλήθης. Ἡ φιλαλήθεια, καθὼς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, ἔχει ἐντὸς ἑαυτῆς (μέσα της) τὴν ἀξίαν καὶ ἐμφανίζεται καὶ ὡς ἕνας ἐξευγενιστικὸς σκοπός. Ὑπάρχουν ὅμως ἄλλα προσόντα καὶ ἀρεταὶ χρήσιμοι ὡς μέσα πρὸς ἐπιδίωξιν μιᾶς ἢ πολλῶν ἀρετῶν αἱ ὁποῖαι εἴτε συντελοῦν εἰς τὴν ἐν τῷ βίῳ, ἐν ταῖς βιωτικαῖς ἐπιχειρήσεσι τοῦ ἀτόμου ἐπιτυχίαν, εἴτε γυμνάζουν καὶ καταρτίζουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἠθικὴν τελειότητα. Αἱ τοιούτου εἴδους ἰδιότητες αἱ χρησιμεύουσαι ὡς μέσα, ἐνίοτε ἠμποροῦν νὰ ἔχουν καὶ ἐσωτερικὴν ἀξίαν, νὰ ἦναι καὶ καθ' ἑαυτὰς ἄξιαι ἐκτιμήσεως ὅταν πρόκειται ἰδίως περὶ προσπαθείας πρὸς ἠθικὴν τελειοποίησιν.

Εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην πρόκειται περὶ δύο προσόντων, περὶ τῆς ὑπομονῆς καὶ περὶ τῆς ἐπιμονῆς ἢ ἐμμονῆς. Τὸ κύριον διακριτικὸν τῶν δύο αὐτῶν ἀρετῶν ἔγκειται ἐν ταῖς ἀκολούθοις λεπτομερείαις. Ἡ ὑπομονὴ ἀκολουθεῖ ὡς σύντροφος καὶ βοηθὸς καὶ παρήγορος εἰς τὰς δοκιμασίας, εἰς τὰ ἀντίξοα τῆς ζωῆς, εἰς τὰς θλίψεις καὶ τοὺς διωγμούς. Μᾶς συμβαίνει κάτι δυσάρεστον· εἰς τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ ἡμεῖς εἴμεθα ξένοι. Μᾶς τὸ φέρουν αἱ περιστάσεις ἢ αἱ κακίαι καὶ αἱ μοχθηρίαι τῶν ἀνθρώπων· τὸ δυστύχημα εἶναι ἀνεξάρτητον τῆς θελήσεως μας· ἡ συμπεριφορά μας, ἡ διάθεσις καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας μας ἀπέναντι τοῦ ἀπροόπτου λυπηροῦ καὶ δυσαρέστου ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς. Ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀρχίζει τὸ στάδιόν της ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ καρτερία. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν δευτέραν ὁμιλίαν του τῆς πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὡς ἑξῆς κάμνει τὴν διάκρισιν μεταξὺ μακροθυμίας καὶ ὑπομονῆς. «Ὁ ἄνθρωπος δεικνύει μακροθυμίαν πρὸς ἐκείνους ἐναντίον τῶν ὁποίων ἠμπορεῖ καὶ νὰ ὑπερασπίση τὸν ἑαυτόν του, ἠμπορεῖ καὶ νὰ ἀμυνθῇ. Ὑπομονὴν θὰ ἀσκήση ἀπέναντι ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἀδυνατεῖ νὰ βλάψη, διότι εἶναι τελείως ἀνίσχυρος δι' ὑπεράσπισιν καὶ ἄμυναν» (1). Οἱ μάρτυρες ἐδείκνυον ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν, «τὰ δύο αὐτὰ ὅπλα τοῦ δικαίου». κατὰ τὸν ἴδιον πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν ἐρρίπτοντο εἰς τὰ βασανιστήρια. Ὑπέμενον στερήσεις, ποικίλας κακουχίας, εἰς ὅλα αὐτὰ ἀπήντων μὲ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν καρτερίαν. Ὁ μακάριος Ἰὼβ ἐπλήσσετο μὲ τὸ μεγάλο πλῆγμα τῆς ἀπωλείας τῶν ὑπαρχόντων του. Ἔχανε τὰ πάντα. Ἀπέθνησκον ἀθρόα τὰ παιδιά του, αἱ πλέον προσφιλεῖς δι' αὐτὸν ὑπάρξεις. Ἀπέναντι ὅλων αὐτῶν ἀντέτασσε τὴν ὑπομονὴν οὐχὶ ὡς ἀπάθειαν, ἀλλὰ ὡς ἐνέργειαν, ὡς ὅπλον καθὼς εἶπον ἀνωτέρω. Ἐφιλοσόφει ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, παρέβαλλε τὰς δύο καταστάσεις εἰς τὰς ὁποίας εὑρίσκεται ὁ ἄνθρωπος ὅταν γεννᾶται καὶ ὅταν ἀποθνήσκη καὶ ἀνεφώνει «γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι». Ἀποδίδων τὰ πάντα εἰς τὸν Θεὸν ἐβόα «ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο.» Τοιουτοτρόπως ἠλείφετο εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, τῆς ὁποίας τὴν μεγαλυτέραν δύναμιν βαθειὰ ᾐσθάνετο, ὅταν ἀπήγγελλε τὸ ἐφύμνιον: «Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον.»

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀναπτύσσων εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴν τὸν περίεργον τρόπον τῆς καυχήσεως τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ χριστιανὸς ὅταν ὑποφέρῃ, ὅταν πάσχῃ διωκόμενος διὰ τὸ ὄνομα τοῦ

1) «Μακροθυμεῖ τις πρὸς ἐκείνους, οὓς δυνατὸν καὶ ἀμύνασθαι, ὑπομένει δὲ οὓς οὐ δύναται ἀμύνασθαι».

Χριστοῦ προσθέτει τὰ αἴτια τῆς καυχήσεως. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο συνδέει ἀμέσως τὴν θλῖψιν μὲ τὴν ὑπομονήν, τὴν ὑπομονὴν μὲ τὸν πειρασμὸν καὶ τὴν δοκιμότητα. (2) Ἐν τῇ ζωῇ αὐτῇ ἡ θλῖψις ἀποφέρει δύο μεγάλους καρπούς, «τὴν ὑπομονὴν καὶ τὸ δόκιμον ποιεῖν τὸν πειραζόμενον», γράφει ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐξηγῶν τὰ ἀνωτέρω χωρία τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς. Ἡ ὑπομονὴ μᾶς δίδει καιρὸν νὰ προσέχωμεν ἡ προσοχὴ μᾶς χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ συλλέγωμεν τὰ ὠφελιμώτερα ἀπὸ τὴν πεῖραν τῆς ζωῆς. Χωρὶς προσοχὴν ἡ πεῖρα τοῦ παρελθόντος μένει ἄκαρπος, δὲν ἠμπορεῖ ἑπομένως νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς διδάσκαλος. Ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος εἶναι ἐφωδιασμένος μὲ τὴν ὑπομονὴν ἀποφεύγει τὰς ἀποτόμους ἐνεργείας αἱ ὁποῖαι εἶναι προϊὸν οὐχὶ σκέψεως σοβαρᾶς καὶ ἠρεμίας πνεύματος, ἀλλὰ νευρικότητος. Οἱ ἀνυπόμονοι ἄνθρωποι ἐνεργοῦν μᾶλλον κινούμενοι ἀπὸ παρορμήσεις παρὰ ἀπὸ ὡρίμους σκέψεις καὶ ἀποφάσεις. Ἡ ἐνέργεια διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἠρεμίας ἐπιβάλλεται καὶ εἰς πάντα ἰδιώτην, ἰδιαιτέρως δὲ συνιστᾶται εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἢ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἄρχοντας.

Ἡ ὑπομονή, ὡς εἶπον, ἀσκεῖται ὅταν μᾶς παρουσιάζωνται συμφοραί, θλίψεις, δύσκολοι τῆς ζωῆς περιστάσεις. Ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ ἐμμονὴ εἶναι ἀρεταὶ τὰς ὁποίας μεταχειριζόμεθα, ἢ μᾶλλον τῶν ὁποίων ἔχομεν ἀνάγκην, ὅταν ἀναλαμβάνωμεν νὰ ἐκτελέσωμεν, νὰ πραγματοποιήσωμεν κάτι. Τὸ κάτι αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ ἀναφέρεται ἢ εἰς μίαν βιωτικὴν ἐπιχείρησιν, ἐργασίαν πρὸς συντήρησιν, ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν, ἢ εἰς μίαν ἠθικὴν προσπάθειαν, θέλομεν π. δ. χ. νὰ ἐκριζώσωμεν μερικὰ ἐλαττώματά μας, τὸ κάπνισμα, τὸν θυμόν, τὴν οἰνοποσίαν καὶ ἄλλα. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀρετῶν αὐτῶν ἔχομεν πρωτοβουλίαν καὶ ἐνεργοῦμεν μὲ δύναμιν καὶ ἀποφασιστικότητα. Διότι ὅμως ὑπάρχει ἐδῶ πρωτοβουλία καὶ ἐνέργεια, οὐχὶ δὲ διάθεσις καὶ ἄσκησις ἀπέναντι καταστάσεως δημιουργηθείσης ἄνευ ἡμῶν, ἡ ἐμμονὴ καὶ ἡ ἐπιμονὴ διὰ νὰ ἦναι ἀρεταὶ καρποφόροι πρέπει νὰ συνδέωνται μὲ ἄλλας ἀρετάς. Πρωτίστως πρέπει ἡ ἐπιμονὴ νὰ συνδεθῇ μὲ τὴν ἀμερόληπτον καὶ ἀντικειμενικὴν σκέψιν. Πρέπει νὰ προηγηθῇ ἕνα τρόπον τινὰ λαμπικάρισμα καὶ τῶν σκέψεων καὶ τῶν ἀποφάσεών μας, οὕτως ὥστε ὅταν ἀρχίσῃ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀποφασισθέντων, ἡ ἐμμονὴ καὶ ἐπιμονὴ εἰς τὰ ἀποφασισθέντα καὶ

---

2) «Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν» (Ρωμ. 5, 3-4)· τὴν ἀνωτέρω καύχησιν «ἐν ταῖς θλίψεσιν» ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς χαρακτηρίζει ὡς χαρὰν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ δαρμοῦ τὸν ὁποῖον ὑπέστησαν οἱ ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ μέρους τῶν Ἰουδαίων. «Ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ (=τοῦ Ἰησοῦ) κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι» (Πράξεις, Ε΄ 41.)

ἐκτελούμενα νὰ ἦναι ἐνίσχυσις τῆς ἐνεργείας μας καὶ σταθερότης πρὸς ἐπιτυχίαν ἔργου καλῶς μελετηθέντος καὶ πράγματι καρποφόρου. Οἱ ἀρχαῖοι πατέρες πρὸς ἀπόδειξιν τῆς χρησιμότητος τῆς ἐπιμονῆς ἔφερον τὸ κλασικὸν παράδειγμα τοῦ ἁλιέως. Ὁ ἁλιεὺς ρίπτει τὰ δίκτυα εἰς τὴν θάλασσαν. Δὲν πιάνει κανένα ψάρι· τοὐναντίον σχίζονται τὰ δίκτυα προσκρούοντα εἰς φυτὰ ἢ εἰς βράχους τῆς θαλάσσης. Ρίπτει τὰ δίκτυα δὶς καὶ τετράκις· δὲν ἀποθαρρύνεται, ἐμμένει εἰς τὰς προσπαθείας του. ἐπιμένει εἰς τὸ ρίψιμον τῶν δικτύων. Ἡ ἐπανειλημμένη ματαιοπονία δὲν τὸν ἀναγκάζει νὰ ἀφήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἁλιέως. Ἡ ἐπιμονὴ τὸν ὁδηγεῖ ἐν τέλει εἰς τὴν ἐπιτυχίαν. Τὸ ἴδιον ἠμπορεῖ νὰ λεχθῇ καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους ἐπαγγελματίας. Ἀλλὰ καὶ γενικώτερον διὰ κάθε ἐπιχείρησιν καλῶς ζυγισθεῖσαν καὶ προπαρασκευασθεῖσαν ἀπαιτεῖται καὶ ἐπιμονή. Τὰ ἐμπόδια, πολὺ φυσικαὶ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, δὲν πρέπει νὰ προκαλοῦν ἀποθάρρυνσιν καὶ κατόπιν ἐγκατάλειψιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὰ ἐμπόδια μᾶλλον πρέπει νὰ χρησιμεύουν ὡς νέαι ἐνισχύσεις, ὡς πολύτιμοι ἐφεδρεῖαι πρὸς ὑπερίσχυσιν. Ὁ περίφημος Γάλλος πολιτικὸς Κλεμανσὼ ἔλεγεν ὅτι τὰ ἐμπόδια συνήθιζε νὰ τὰ καταπίνῃ σἂν χάπια δυναμωτικά.

Διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐπιμονῆς ἀπαιτεῖται ἡ ὕπαρξις ἰσχυρᾶς θελήσεως. Παράλληλος πρὸς τὴν θέλησιν πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἡ φιλοπονία, ἡ ἐργατικότης. Ἡ ὀκνηρία εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἔργων καὶ μάλιστα τῶν μεγάλων ἔργων τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦν κόπους καὶ θυσίας. Οὔτε ὀκνηρία, οὔτε ἀποκαρτέρησις καὶ ἀποθάρρυνσις, ἀλλὰ ἐπιμονὴ εἰς τὸ ἔργον καὶ προώθησις πρὸς τὰ ἐμπρός, μὲ θάρρος, ἠρεμίαν καὶ σύνεσιν. Ἤρχισας τὸ ἔργον σου· μὴ σταματήσῃς. Νὰ σταματᾷς καὶ νὰ σκέπτεσαι πρὶν νὰ ἀρχίσῃς, ἄλλως θὰ κάμῃς τὸ ἄκαρπον καὶ ἄχαρι ἔργον τοῦ Σισύφου. Ἀκολούθει μόνον τὸ ἀρχαῖον ρητὸν «σπεῦδε βραδέως.» Μὴ γυρίζῃς ὀπίσω διὰ νὰ ἀσχοληθῇς μὲ τοὺς φθονεροὺς ἐπικριτὰς τοῦ ἔργου σου. Γύριζε νὰ βλέπῃς μόνον τί ἐπετέλεσας καὶ τί ὑπολείπεται νὰ ἐπιτελέσῃς ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸ τοῦ Ρωμαίου ποιητοῦ Λουκανοῦ «νὰ θεωρῇς πὼς δὲν ἔκαμες τίποτε ἐφ' ὅσον ὑπολείπεται κἄτι νὰ τὸ τελειώσῃς (Nil actum reputans si quid superesset agendum). Ἔχε ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ ὡς πρὸς τὰς κρίσεις τῶν ἀνθρώπων. «Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέψας εἰς τὰ ὀπίσω εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. Θ' 62). Κανένας ἄνθρωπος δὲν εἶναι κατάλληλος καὶ ἱκανὸς διὰ μεγάλα ἔργα ὅταν χάνῃ τὸν καιρόν του καὶ ἐξασθενῇ τὸν τόνον καὶ τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του φροντίζων καὶ ἀνησυχῶν καὶ ταρασσόμενος μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ πῶς θὰ τὸν κρίνουν οἱ ἄλλοι καὶ μάλιστα οἱ ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς ἀνάπηροι «οἱ κράγεται

Η ΕΝ ΧΑΛΚΗ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

1) ΙΔΡΥΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΙΣ

Ἐπιμελεῖς ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἱδρύσεως μονῆς ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ τῶν Πριγκηποννήσων καταλήγουσιν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ θ΄. αἰῶνος, ἂν μὴ καὶ ἐνωρίτερον, ὑφίστατο ἐν αὐτῇ μοναστήριον "τῶν κυκλόθεν νήσων ὑπολάμπον τῇ θέσει τοῦ τόπου" κατὰ τὴν προσφυᾶ ἔκφρασιν τοῦ ἱ. Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου († 826), ὅτι ἱδρυτὴς αὐτοῦ δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἀνωνύμως ἀναφερόμενος τῷ 810 ***καθηγούμενος τῆς Χαλκίτου,*** ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἀργότερον τῷ 823 ὀνομαστὶ μνημονευόμενον ***Ἰωάννην τὸν τῆς Χαλκίτου καθηγητὴν*** (Rectorem Chalcitae) καὶ ὅτι τὸ μοναστήριον τοῦτο ταυτίζεται πρὸς τὴν ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ μέχρι σήμερον ὑφισταμένην

κολοιοὶ» τοῦ Πινδάρου. Προχώρει πρὸς τὰ ἐμπρός, πρὸς τὴν πρόοδον, εἴτε πρόκειται περὶ κοσμικῆς ἐργασίας εἴτε ἐμφανίζεται περίπτωσις ἐκριζώσεως ἐλαττωμάτων σου καὶ ἠθικῆς ἐν γένει βελτιώσεώς σου. Ἡ νίκη, ὁ τελικὸς θρίαμβος, ἀνήκει εἰς τοὺς ἐργάτας οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐφωδιασμένοι μὲ χρηστότητα καὶ μὲ τὰ ὅπλα τῆς ὑπομονῆς, τῆς καρτερίας καὶ τῆς ἐπιμονῆς. Ἀρκεῖ, ὅπως εἶπον, νὰ προηγῆται καὶ νὰ συμβαδίζῃ ὡς δορυφόρος ἀχώριστος ἡ σύνεσις. Ἐπιμονὴ χωρὶς προηγουμένην σκέψιν, χωρὶς σύνεσιν, χωρὶς βαθύτητα ἐν τῇ καταμετρήσει καὶ τῷ ὑπολογισμῷ ὅλων τῶν στοιχείων μεταβάλλεται εἰς ἄλογον πεῖσμα. Τὰ ἰσχυρὰ πνεύματα καὶ αἱ δυναταὶ θελήσεις προχωροῦν εἰς τὸ ἔργον των μὲ ἀποφασιστικότητα· ἐμμένουν ἀκλόνητοι καὶ ἀλύγιστοι εἰς τὰ ἀποφασισθέντα. Διατρέχουν τὸν κίνδυνον, ἐμμένοντες εἰς τὰς σκέψεις καὶ ἀποφάσεις των, νὰ χαρακτηρισθοῦν παρὰ τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτου θελήσεως ἀνθρώπων, ἢ παρὰ τῶν ἀνικάνων μοχθηρῶν, ὡς ἄνθρωποι ἔχοντες ἐμμόνους ἰδέας ἢ ὡς πείσμονες. Ἀλλὰ ὁ ἰσχυρὸς ἄνθρωπος συνεχίζει τὸ ἔργον του, συνεχίζει μὲ ἐπιμονήν, ἀταραξίαν καὶ προσοχήν, πεπεισμένος ὅτι θὰ ἐπιπλεύσῃ, ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ, ὅτι «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται».

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ἱ. μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος. (1) Ἡ διὰ τῶν αἰώνων ἔπειτα ἱστορία τῆς μονῆς ταύτης ἀπαριθμεῖ διαφόρους ἀνακαινίσεις καὶ ἐπισκευὰς καὶ μάλιστα τοιαύτης ἐκτάσεως, ὥστε οἱ ἀναλαβόντες καὶ εἰς πέρας ἀγαγόντες αὐτὰς νὰ καταλίπωσιν ἰδιαιτέραν ἐποχὴν ἐν τῷ βίῳ τῆς μονῆς. Ὑπῆρξαν δὲ οὗτοι κατὰ χρονικὴν σειρὰν οἱ κάτωθι:

1) *Ὁ ἱερὸς Φώτιος*.

Εὐλαβὴς παράδοσις συνδέει τὸν ἱ. πατέρα πολὺ στενῶς πρὸς τὴν ἱ. ἡμῶν μονήν. Ποῦ βασίζεται αὕτη; Ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν ὅτι ἀρχαιότερον οὐδαμοῦ γίνεται μνεία τοῦ πράγματος τούτου. Καὶ συγκεκριμένως οὔτε τὸ πρὸς τὸν Μέγαν Κνέζην τῆς Μοσχοβίας γράμμα (τῷ 1691) τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς ἱερομονάχου Διονυσίου ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἱ. Φωτίου, ἐνῷ δὲν ἦτο ἄγνωστος ἡ φυσιογνωμία αὕτη εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα· οὔτε τὸ σιγίλλιον Γαβριὴλ Δ΄. (τῷ 1781) ποιεῖται λόγον περὶ αὐτοῦ, καθ' ὃν χρόνον ἐνδιατρίβει διὰ μακρῶν περὶ τοὺς ἄλλους ἀνακαινιστὰς τῆς μονῆς. Πρῶτος μνημονεύσας τῆς περὶ τοῦ ἱ. Φωτίου παραδόσεως ταύτης ὑπῆρξε Κωνστάντιος ὁ Σιναίου, σημειώσας τῷ 1824 γενικῶς καὶ ἀορίστως ὅτι τῆς ἱ. μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος «πρῶτος κτήτωρ **κατὰ παράδοσιν** νομίζεται ὁ πατριάρχης ΚΠ. Φώτιος». Πιθανῶς ὑπονοεῖ τὸν ἱ. πατέρα ὡς ἀνακαινιστήν, ὡς ἐξουσιαστὴν καὶ ἰδιοκτήτην **(κτήτορα)** καὶ ὄχι ὡς ἱδρυτὴν καὶ θεμελιωτὴν **(κτίτορα)** τῆς μονῆς καὶ ὡς τοιοῦτον μᾶλλον, ἤτοι ὡς ἀνακαινιστὴν καὶ δὴ πρῶτον, παραδεχόμεθα καὶ ἡμεῖς αὐτόν. Ἀλλ' εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἡ παράδοσις αὕτη, ἐπαναληφθεῖσα εἶτα καὶ ὑφ' ὅλων τῶν μεταγενεστέρων, εἰσχωρήσασα δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑμνογραφίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀποβαίνει δι' ἡμᾶς τοὐλάχιστον τοὺς ἁγιοτριαδίτας ἀδελφοὺς διπλῶς σεβαστὴ καὶ εὐλαβής, διὰ τοῦτο καὶ ψάλλομεν: "Ὕμνους σοι προσφωνεῖ — ἡ σὴ μονή, θεόφρων, Σιὼν τῆς Νέας — ἥνπερ διάσωζε λιταῖς σου — πρὸς Κύριον ἑκάστοτε". (2)

1) ***Migne*** Πατρολ. ἑλλ. τόμ. 99 σ. 160. 269. 840. 1020. 1029. 1061. 1068. 1069 ***Cozza Luzi***, Parvae et magnae catecheseis Th. Studitae. Romae. 1888 τόμ. 9 σ. 31 — ep. V p. 6 — ***Emm. Auvray***, parva catechesis S. Patri Theodori Studitii. Parisis. 1891 σ. 46. — Ἡ μονὴ τῆς ἁγίας Τριάδος ὑπὸ ***Μ. Πρωτ. Ἀθηναγόρα***. ΚΠ. 1921 σ. 3. 4. — Περὶ τῆς ἱ. μονῆς τῆς ἁγ. Τριάδος ὑπὸ ***Μ. Κυζίκου Καλλινίκου*** σ. 4. — ***R. Janin*** les îles des princes ἐν ***Echos d'Orient*** τόμ. 27 (1924) σ. 324 ἑξ. — Ὅρα καὶ ἡμετέραν σχετικὴν μελέτην ***περὶ τῶν πρώτων ἱστορικῶν πληροφοριῶν καὶ περὶ τῶν ἀνακαινιστῶν τῆς ἱ. μονῆς*** ἐν τῇ ***Ὀρθοδοξίᾳ*** ἔτος ΣΤ΄ (1931) σ. 478. 521. 584.

2) *Μ. Πρωτ. Ἀθηναγ.* ὡς ἀνωτ. σ. 18 ἑξ. — Κωνσταντινιὰς παλαιά τε καὶ νεωτέρα (τοῦ ἀπὸ Σιναίου Κωνσταντίου Α΄ Βενετία. 1824. σ. 166 καὶ τὰς παραπομπὰς ἐν ***Ὀρθοδοξίᾳ*** ΣΤ΄ σ. 523.

2) ***Μητροφάνης ὁ Βυζάντιος.***

Κατὰ τὸ ὡς ἄνω σιγίλλιον Γαβριὴλ Δ΄. "τὸ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ . . . . . κείμενον ἱερὸν καὶ σεβάσμιον μοναστήριον, τὸ σεμνυνόμενον μὲν ἐπὶ τῷ ὑπερουσίῳ τῆς μακαρίας καὶ προσκυνητῆς Τριάδος ὀνόματι, ... , ἐκ . . . . . δὲ τῶν τότε ἐφόδων καὶ περιστάσεων ἐρείπιον γεγονὸς καὶ παντάπασιν ἐκλελοιπὸς καὶ ἐν καταπτώσει δεινῇ ἐξεταζόμενον μέχρι τῶν θεμέθλων τοῦ ἐν αὐτῷ ἱ. ναοῦ, καὶ τούτων κατηδαφισμένων ὁρωμένων κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, ὁ ἀοίδιμος καὶ ἀείμνηστος πατριάρχης Μητροφάνης, ἔτι ἐν τῷ τῶν ἱερομονάχων καταλόγῳ καὶ ἐπαγγέλματι διατελῶν, πεπληρωμένος δ' ὢν θείου ζήλου, ***ἀνήγειρε καί ἀνῳκοδόμησε*** καὶ κατὰ τὸ ἐγχωροῦν εὐπρεπὲς αὐτὸ ἀνεδείξατο". Ἀρχαιοτέρα πληροφορία ὑπάρχει ἡ τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλᾶ, πρωτονοταρίου τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Οὗτος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἱερὰν μονήν, τὴν 10 Ὀ/βρίου 1574, ἐσημείωσεν ὅτι ὁ Μητροφάνης "καὶ τὴν μονὴν ἀνήγειρε καὶ εἰς ἃ νῦν ὁρᾶται ἀποκατέστησε, τοῦ χρόνου ποιήσαντος αὐτὴν ἔρημον καὶ ἐξηφανισμένην, εἰ καὶ ἦν πρότερον θαυμασία, ὥς τινα σημεῖα καὶ θεμέλια φαίνονται". Ἡ ἀνοικοδόμησις ἐγένετο κατὰ τὸ διάστημα 1540-45. Ὁ πολλάκις ἐπισκεφθεὶς τὸν Μητροφάνην γνωστὸς γερμανὸς θεολόγος Στέφανος Γερλάχιος, ἐπιστέλλων ἐκ Κ/Πόλεως τῷ ἐν Τυβίγγῃ Μαρτίνῳ Κρουσίῳ — 7 Μαρτ. 1578 — ἀνέφερεν ὅτι ὁ Μ. "monasterium S. Trinitati, ***suis sumptibus*** (ἰδίαις δαπάναις), edificavit", ὁ δὲ Μ. Κρούσιος ὀλίγον πρότερον, ἴσως τῷ 1577, ἐφρόνει ὅτι ἡ μονὴ αὕτη τοῦ Μ. "***collatione eleemosynarum*** extructa est". (3)

3) ***Σαμουὴλ ἱερομόναχος.***

Παρῆλθον χρόνοι πολλοί, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποίων ἡ μονὴ κατέπεσε δυστυχήσασα πολλαχῶς. Τὸ αὐτὸ σιγίλλιον συνεχίζον ἐπιφέρει: "πρὸ χρόνων δ' ἤδη τινῶν ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς νήσου καταγόμενος ὁσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Σαμουὴλ ὁ κωφός, ἡγουμενεύσας ἐν τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ, ἀνὴρ δ' ὢν φιλόκαλος καὶ πλήρης θείου ζήλου καὶ προθυμίας ἀξιαγάστου, πρὸς δὲ καὶ συνεπαρκοῦντας τῇ προθυμίᾳ αὐτοῦ εὑρὼν χριστιανούς τινας φιλοθέους, ἤρξατο μὲν ***ἀνακαινίζειν αὐτὸ καὶ ἀνεγείρειν*** τὰ σεσαθρωμένα τείχη καὶ τὸν περίβολον ἅπαντα τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ σεβασμίου σκηνώματος, ἡμέραν δὲ παρ' ἡμέραν τὸν ζῆλον ἐπιτεινόμενος, καὶ εἰς τὰ πρόσω τοῦ ἔργου ζεούσῃ προθυμίᾳ χωρῶν καὶ τὸν ἐν αὐτῷ ἱ. ναὸν κατεκόσμησεν, ὡς ἤδη ὁρᾶται, περικαλλῆ τε καὶ

3) *Ὀρθοδοξία* ΣΤ΄ σ. 588. —Notice biographique sur J. et Th. Zygomalas par ***E. Legrand*** σ. 187. 203 σημ. 6 — ***Turcograecia*** ἐκδ. Βενετίας σ. 212. 512 — ***Μ. Πρ. Ἀθηναγ.*** ὡς ἀνωτ. σ. 41 ἑξ.

ἀξιοθέατον ἀνεδείξατο, εὐπρεπίσας αὐτόν, κατὰ τὸ ἐγχωροῦν, πάσαις ταῖς ἀναγκαίαις εὐπρεπείαις καὶ ὡραΐσμασι, κελλία τε καὶ οἰκίσκους, οἰκοδομήματα οὐκ εὐκαταφρόνητα καὶ ἀναστήματα ἄλλα ἐν αὐτῷ ἐποιήσατο ὅσα καὶ ἰδεῖν ἔξεστι τῷ βουλομένῳ καὶ ἐκ τούτων θαυμάσαι τὴν προθυμίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπιστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἥν ἐνεδείξατο ἐπ' αὐτῷ. Ναὶ μὴν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα, πρὸς δὲ καὶ τὸ ἄπονον εἰς τὸ ἀποκαταστῆσαι τοιοῦτον περικαλλὲς καὶ λαμπρὸν τὸ ἱερὸν τοῦτο τοῦ Χριστοῦ φρούριον». Ἡ ἀνακαίνισις ἤρξατο τῷ 1775 συντελεσθεῖσα διὰ συνεισφορῶν.

4) ***Γερμανὸς Δ' ὁ Βυζάντιος.***

Τὸ σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου τούτου (Ἰούλιος 1843) ἀναφέρει ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: "καὶ γὰρ τὸ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ . . . . . ἱ. μοναστήριον . . . . . τῆς Ζωαρχικῆς Τριάδος, διαφόροις περιπεσὸν περιπετείαις . . . . καὶ ἐσχάτως κατὰ μέρος πυρίκαυστον γενόμενον, κατὰ μέρος δὲ κατασαθρωθὲν καὶ κατακρημνισθέν, τέλος κατέστη ἐρείπιον διαρραγείσης ἐκ τοῦ σεισμοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἱ. ἐκκλησίας. Ἡ μετριότης οὖν ἡμῶν . . . . . ἔγνω ἀναλαβεῖν τὴν **ἀνοικοδομὴν** τούτου ἐπὶ θεοφιλεῖ σκοπῷ τοῦ ἀναδειχθῆναι σχολεῖον θεολογικὸν ἐν καιρῷ εὐθέτῳ. Καὶ δὴ . . . . ἐπραγματοποιήσατο τὰ τῆς ἀνοικοδομῆς καὶ ἀνεγέρσεως τοῦ ἱ. ναοῦ καὶ τῶν πέριξ αὐτοῦ οἰκημάτων καὶ ἀνεκαλέσατο τὸ ἱ. σκήνωμα εἰς τὴν ἀρχαίαν μοναστηριακὴν μορφήν..." Τὰ κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς ἱ. μονῆς ἀναφέρει διὰ μακρῶν ὁ Γερμανὸς ἐν τοῖς **ἀπομνημονεύμασιν** αὐτοῦ, σημειῶν σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς: "...καταβάντες ἐκ τῆς νήσου ἀπήλθομεν εἰς τὸν ἐνδοξότατον ρεΐζ ἐφέντην Σαρήμπεην παρακαλοῦντες τὴν συγκατάθεσίν του εἰς τὸ νὰ μᾶς δοθῇ ὑψηλὴ ἄδεια **νὰ** ἀνακαινίσωμεν τὸ μοναστήριον· ἀνεφέρθημεν ἀκολούθως καὶ διὰ τακριρίου μας εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, καὶ ἐξεδόθη **μπουγιουρουλτή**, διατάττον τὸν μουχασίφην τοῦ Σκουτάρεως, τὸν ναΐπην καὶ ἄνθρωπον τοῦ χαρτζιὲ καὶ τοῦ μεϊμάρη, οἵτινες ἀπελθόντες εἰς τὸ μοναστήριον ἔκαμαν τὸ λεγόμενον κέσφι, παραλαβόντες ἐκ Χαρταλιμῆς καὶ ὀκτὼ τῶν ὀθωμανῶν μαρτυρησάντων κατὰ τὴν συνήθειαν, καὶ οὕτως ἐγένετο τὸ ἰλάμι. Ἐκδοθέντος δὲ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ **φιρμανίου** ἀπεστείλαμεν πρὸς τὸν μουχασίφην καρὰ Ἰζὲτ ἀγᾶν ἄνθρωπον τοῦ περιφήμου Ριζᾶ πασᾶ καὶ ἠρξάμεθα τῆς οἰκοδομῆς..." (4)

4) ***Ὀρθοδοξία*** ὡς ἀνωτ. σ. 70. 89 – Τὸ φιρμάνιον σωζόμενον ἐν τοῖς Ἀρχείοις τοῦ Πιχείου μετεφράσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ κ. Εὐθ. Μαυρίδου, διευθυντοῦ τοῦ ἐν τοῖς Πιχείοις τουρκικοῦ εἰου.ραφ

ΦΙΡΜΑΝΙΟΝ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝΟΥ ΑΠΔΟΥΛ ΜΕΔΖΗΤ

Σοὶ τῷ ἐνδόξῳ Βεζύρῃ μου Ριζᾶ πασᾶ, στρατάρχῃ τετιμημένῳ, κανόνι καὶ τάξει τοῦ κόσμου, διευθύνοντι ἐσκεμμένως τὰς ὑποθέσεις τῶν ἀνθρώπων, διεκπεραιοῦντι τὰς σπουδαίας κοινὰς ὑποθέσεις δι' ὀρθῆς κρίσεως, παγιοῦντι τὰς βάσεις τοῦ κράτους ἐπὶ τῆς εὐτυχίας, τῷ στρατάρχῃ τῶν στηριγμάτων τῆς εὐδαιμονίας καὶ δόξης, τῷ κεκοσμημένῳ ὑπὸ διαφόρων χαρίτων τοῦ Ὑψίστου Βασιλέως, τῷ ἀρχιστρατήγῳ τῆς αὐτοκρατορικῆς Μου φρουρᾶς, ποιήσαι ὁ Θεὸς διαρκῆ τὴν δόξαν αὐτοῦ— καὶ σοὶ τῷ διευθυντῇ τῶν αὐτοκρατορικῶν Μου κτημάτων 'Αβδοὺλ Χαλίμ, τῷ καυχήματι τῶν ἐνδόξων καὶ μεγαλοδώρων ἀνδρῶν, τῷ κατόχῳ εὐγενῶν προσόντων καὶ ἀρετῶν, τῷ εἰς ὅν ἰδιάζει ἡ μεγάλη εὐσπλαγχνία τοῦ αἰωνοβίου Βασιλέως (εἴη διαρκὴς ἡ δόξα αὐτοῦ),— καὶ σοὶ τῷ ἱεροδικαστῇ τοῦ Σκουτάρεως, τύπῳ καὶ ὑπογραμμῷ τῶν νομομαθῶν ἱεροδικαστῶν, ὁ Κύριος ἡμῶν αὐξάνοι τὴν σοφίαν αὐτοῦ,

εὐθὺς ὡς φθάσῃ τὸ ὑψηλόν Μου αὐτοκρατορικὸν διάταγμα ἔστω γνωστὸν ὅτι, καίτοι κατόπιν αἰτήσεως ἐξεδόθη αὐτοκρατορική Μου διαταγὴ πρός ἐπισκευὴν τοῦ διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου ἑτοιμορρόπου καταστάντος Τεπὲ Μαναστηρί, τοῦ ἀνήκοντος τῷ ρωμαϊκῷ ἔθνει, κειμένου δὲ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ, ὑποκειμένῃ εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Χαρταλιμῆς, τὴν προσηρτημένην τῷ Σκουτάρει, ἐπειδὴ ὅμως ἀργότερον ὑπεβλήθη αἴτησις καὶ παράκλησις εἰς τὸν αὐτοκρατορικόν Μου θρόνον διὰ ἐσφραγισμένου τακριρίου ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σταμποὺλ καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν μητροπολιτῶν, τῶν διαμενόντων ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς εὐδαιμονίας μου, περὶ ἐπιδιορθώσεως τῶν κατὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν ἀργότερον πυρκαϊὰν καέντων μερῶν τῆς εἰρημένης μονῆς καὶ τῶν ἀπὸ μακροῦ χρόνου κατεστραμμένων δωματίων τῶν κληρικῶν ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν καταστάσεως, διὰ τοῦτο ἐπὶ τῇ βάσει βεζυρικῆς διαταγῆς μετέβη αὐτοπροσώπως εἰς τὴν ἐν λόγῳ μονὴν ὁ εἰρημένος ἱεροδικαστὴς μετὰ τοῦ ὑπαλλήλου τοῦ διευθυντοῦ τῶν αὐτοκρατορικῶν Μου κτημάτων Μεχμὲτ 'Εσάδ, τοῦ μηχανικοῦ Χασὰν Σεβκῆ καὶ τοῦ κλητῆρος τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ὑψηλῆς Μου 'Επικρατείας 'Ιβραχὴμ, (αὐξηθείη ἡ περιωπὴ αὐτῶν), καὶ συγκροτηθέντος ἱεροδικαστηρίου ἐνώπιον τῶν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἀποσταλέντων καὶ κάτωθι σημειουμένων προσώπων, ἤτοι τοῦ μετὰ τῆς Εὐρώπης ἐμπορευομένου Γεωργίου Σωτηρίου, τοῦ γραμματέως Νικολάου Παναγιώτου, τοῦ προϊσταμένου ἱερέως τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας 'Ιακώβου Νικολάου, τοῦ δευτέρου ἱερέως Νεοφύτου Δημητρίου, τοῦ προκρίτου τῆς ἐν λόγῳ νήσου Κωστῆ Γεωργίου καὶ ἄλλων ὑποτελῶν κεφαλικοῦ φόρου ραγιάδων, ὧν τὰ ὀνόματα ἀναφέρονται ἐν τῷ πρα-

κτικῷ, ἐξητάσθησαν καὶ κατεμετρήθησαν ὑπὸ τοῦ ἱεροδικαστηρίου τὰ χρῄζοντα ἐπισκευῆς μέρη τῆς μνημονευθείσης μονῆς, συνετάχθη τὸ σχεδιόγραμμα ἐπὶ τῇ βάσει καὶ τῶν καταθέσεων τῶν ἐξετασθέντων μαρτύρων, ἀποτελουμένων ἐκ τῶν δημογερόντων τῆς ὑποδιοικήσεως Χαρταλιμῆς, τοῦ πρώην ταμίου Χατζῆ Μεχμὲτ υἱοῦ 'Αβδουλλάχ, τοῦ κρεοπώλου Χατζῆ Χαλὶλ υἱοῦ Μουσταφᾶ, τοῦ Χατζῆ 'Αχμὲτ υἱοῦ Φεϊζουλλὰχ καὶ ἄλλων, ὧν τὰ ὀνόματα μνημονεύονται ἐν τῷ πρακτικῷ, καὶ ἐξεδόθη ἰλάμιον διαλαμβάνον ὅτι κατεστράφησαν καὶ χρῄζουσιν ἐπισκευῆς ὁλόκληρος ἡ ἐκκλησία μήκους 20, πλάτους 15 $^1/_2$, ἤτοι 310 τετραγωνικῶν πήχεων, καὶ ὕψους 7 πήχεων καὶ 5 δακτύλων—τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἐκκλησίας, ἔνθα ἀναγινώσκεται τὸ εὐαγγέλιον, μήκους 14 πήχεων καὶ 5 δακτύλων, πλάτους ἑνὸς πήχεος καὶ 3 δακτύλων, ἤτοι ἐν ὅλῳ 39 πήχεων καὶ 6 δακτύλων, ὕψους δὲ 4 πήχεων καὶ 22 δακτύλων—τὸ ἔξω τῆς 'Εκκλησίας ξύλινον κτίριον, ὀνομαζόμενον κρατητήριον, μήκους 15 $^1/_2$ πήχεων πλάτους 5 πήχεων καὶ 8 δακτύλων, ἤτοι 82 τετραγωνικῶν πήχεων καὶ 16 δακτύλων καὶ ὕψους 3 πήχεων καὶ 18 δακτύλων - τὰ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἐξωτερικῆς θύρας τῆς αὐλῆς μέχρι τῆς ὀπισθίας θύρας ὑπάρχοντα κατεστραμμένα μικρὰ καὶ μεγάλα 23 δωμάτια, κατώγεια καὶ ἀνώγεια, 1335 τετραγωνικῶν πήχεων, ὕψους 7 πήχεων καὶ 18 δακτύλων—ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει μέχρι τῆς ῥηθείσης θύρας χῶρος τῶν καέντων δωματίων τῶν κληρικῶν, κατωγείων καὶ ἀνωγείων, 1313 $^1/_2$ τετραγωνικῶν πήχεων — τὰ πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς ὑπάρχοντα ὕψους 7 πήχεων καὶ 18 δακτύλων—τὸ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αὐλῇ ὑπάρχον καὶ κιόσκιον ὀνομαζόμενον καὶ βλέπον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ κατεστραμμένα δωμάτια τῶν κληρικῶν μήκους 11, πλάτους 8 τετραγωνικῶν πήχεων καὶ ὕψους 10 πήχεων καὶ 18 δακτύλων—καὶ ὅτι πράγματι εἶναι παλαιά, κατεστραμμένα καὶ χρῄζοντα ἐπισκευῆς καὶ ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει εἰς τὴν θέσιν τῶν ὑπαρχόντων τῶν προειρημένων κεκαυμένων δωματίων τῶν κληρικῶν 613 $^1/_2$ τετραγωνικῶν πήχεων ὑπάρχουσι παλαιὰ δωμάτια κληρικῶν 4 πήχεων καὶ 18 δακτύλων, ἐπεβεβαιώθησαν δι' ἰλαμίου ἐπὶ τῇ βάσει εἴτε ἐξετάσεως καὶ αὐτοψίας εἴτε τῆς μαρτυρικῆς καταθέσεως τῶν δημογερόντων τῆς ὑποδιοικήσεως Χαρταλιμῆς Χατζῆ Χαλὶλ υἱοῦ Μουσταφᾶ, Χατζῆ 'Αχμὲτ υἱοῦ Φεϊζουλλὰχ καὶ ἄλλων.

Ζητηθείσης πρὸς τοῦτο ἱερᾶς ῥήτρας (φετβᾶ) ἀπὸ τοῦ σεϊχουλισλὰμ καὶ μουφτῆ Μεκκῆ Ζαδὲ Μουσταφᾶ 'Ασήμ, τοῦ μουφτῆ τῶν ἀνθρώπων, τοῦ σοφωτάτου τῶν μεταγενεστέρων οὐλεμάδων, καὶ εὐσεβεστάτου τῶν εὐσεβῶν καὶ ἐναρέτων, (αὐξηθείη ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ), ἂν δύναται νὰ γίνῃ ἐπιδιόρθωσις τῆς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ εὑρισκομένης ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς

ἀρχικῆς αὐτῆς καταστάσεως ἄνευ προσθήκης τινός, καὶ ἐκδοθείσης ἀπαντητικῆς ἱερᾶς ρήτρας ὅτι δύναται, ἐπεδαψιλεύθη ἡ ὑψηλή Μου ἄδεια πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων, συμφώνως πρὸς τὴν ἱερὰν ρήτραν καὶ ἐξεδόθη ἡ ὑψηλή Μου διαταγὴ πρὸς ἐπισκευὴν τῆς ἐν λόγῳ ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς αὐτῆς καταστάσεως ἄνευ ὑψώσεως καὶ εὐρύνσεως.

Νῦν δὲ πληροφορούμενοι ὑμεῖς, ὅ τε περινούστατός Μου στρατάρχης, ὁ διευθυντὴς καὶ ὁ ἱεροδικαστής, ὅτι ἐπεδαψιλεύθη ἡ ὑψηλή Μου ἄδεια, συμφώνως τῇ ἱερᾷ ρήτρᾳ πρὸς ἐπισκευὴν τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς μὴ ὑπερβάσεως οὔτε μιᾶς σπιθαμῆς καὶ οὔτε ἑνὸς δακτύλου ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς αὐτῆς καταστάσεως κατὰ μῆκος, πλάτος, ὕψος καὶ εὖρος καὶ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ παροχὴ ἀδείας πρὸς οἰκοδόμησιν μέρους μεγαλειτέρου τῆς ἀρχικῆς αὐτῆς καταστάσεως, διενεργεῖτε κατὰ τὰ ἄνωθι εἰρημένα καὶ ἀπέχετε τοῦ ἐναντίου.

Ὅθεν ἐξεδόθη τὸ παρόν Μου αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον, ἵνα συμμορφωθῆτε καὶ ὑποταχθῆτε εἰς τὰς διατάξεις αὐτοῦ.

Οὕτω γινώσκετε καὶ εἰς τὸ ἱερόν Μου σύμβολον πιστεύσατε.

Συνετάχθη μεσοῦντος τοῦ μηνὸς Δζεμαζι οὐλ-ἐββέλ τοῦ ἔτους 1259.

† Ο ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Η ΚΑΚΟΛΟΓΙΑ

Δὲν ἀπαντᾷ κανεὶς εἰς τὴν κοινωνίαν ἐλάττωμα συχνότερον ἀπὸ τὴν κακολογίαν. Εἶνε τόσον συχνὸν ὥστε σχεδὸν δὲν θεωρεῖται ὅτι εἶναι κακὸν καὶ ἑπομένως περνᾷ ἀπαρατήρητον τόσον διὰ τὸν κακολόγον ὅσον καὶ διὰ τοὺς ἀκούοντας καθημερινῶς τὴν κακολογίαν. Καὶ ἐν τούτοις ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος φρονεῖ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐξουσιάζει τὴν γλῶσσάν του, συγκρατεῖ τὰ λόγια του, ἀποδεικνύει μεγάλην ἠθικὴν δύναμιν, εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἑπομένως ἀποκτᾷ περισσοτέρους τίτλους διὰ τὴν τελειότητα. «Πολλὰ πταίομεν ἅπαντες, εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ.» (1) Ὅ,τι εἶναι ὁ χαλινὸς εἰς τὸν ἵππον καὶ τὸ πηδάλιον εἰς τὸ πλοῖον, τὸ ἴδιον εἶναι, κατὰ τὸν Ἀδελφόθεον, καὶ ἡ γλῶσσα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ γλῶσσα ὅταν ἀφεθῇ ἀχαλίνωτος, ἐλευθέρα, ὅταν προτρέχῃ τῆς διανοίας, ἢ ὅταν κινῆται ἀπὸ συνήθειαν, ἀπὸ ἐλαφρότητα, ἢ ὅταν πρὸ πάντων ὁμιλῇ ἀπὸ ὑπολογισμὸν καὶ κακὴν πρόθεσιν, ἀπὸ προμελετημένην κακίαν, μεταβάλλεται εἰς «ἀκατάσχετον κακὸν» καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα ἀποδεικνύεται «μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου» Ὁ θάνατος τὸν ὁποῖον ὑπαινίσσεται ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος δὲν εἶναι ὁ φυσικὸς ἀλλὰ ὁ ἠθικὸς θάνατος, ὁ διασυρμὸς τῆς ὑπολήψεως τοῦ πλησίον, ἡ διὰ τῆς συκοφαντίας καὶ τῆς κακολογίας ἐπιδιωκομένη ἠθικὴ δολοφονία τοῦ ἀδελφοῦ μας. Τοὺς διὰ τῆς γλώσσης πραγματοποιουμένους ἠθικοὺς αὐτοὺς φόνους ἔχων ὑπ᾽ ὄψιν ὁ γηραιὸς κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν σοφὴν πεῖραν Σιρὰχ ἀπεφάνθη ὅτι πολὺ περισσότερα θύματα κάμνει ἡ κακολογία, παρ᾽ ὅσα κάμνει τὸ ξῖφος τῶν ἀφαιρούντων τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου. Ἀλλὰ εἰς τὴν περίπτωσιν τὴν ὁποίαν ἐξετάζει ὁ Σιρὰχ δὲν πρόκειται μόνον περὶ ἠθικῆς δολοφονίας. Ὑπαρχει καὶ ἄλλο κακόν· ὁ διασπείρων λόγια καὶ συκοφαντίας προκαλεῖ ἔριδας καὶ φιλονικείας αἱ ὁποῖαι πολλάκις καταλήγουν καὶ εἰς ἀλληλοκτονίαν. «***πολλοὶ ἔπεσαν διὰ μαχαίρας, ἀλλ᾽ οὐ τοσοῦτοι ὅσοι διὰ γλώσσης.***»(2)

Ἀνωτέρω ἀνέφερα ὅτι ὑπάρχουν κακολόγοι, φλύαροι ἢ βωμολόχοι, οἱ ὁποῖοι κακολογοῦν ὄχι ἀπὸ κακίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ ἐλαφρότητα καὶ κακὴν συνήθειαν. Ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν φλυαρίαν καὶ καταλήγουν εἰς τὴν

1) Ἰάκ. γ´ 2.

2) Σιράχ, 28, 22.

κακολογίαν. Ἄλλως τε οἱ ἄνθρωποι συνήθως λησμονοῦν μίαν ἀρχήν· ὅποιος ὁμιλεῖ πολλὰ θὰ εἴπῃ καὶ λόγια ἀνόητα, λόγια τὰ ὁποῖα βλάπτουν ἢ τὸν λέγοντα αὐτὸν ἢ ἐκεῖνον διὰ τὸν ὁποῖον ἐκστομίζει γνώμας, κρίσεις κ. ἄ. Ἡ πολυλογία πάντοτε εἶναι συνήθεια ἐπιβλαβής· ἰδίως ὁ ἐμπεπιστευμένος τὴν πολιτικὴν ἢ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῶν ἄλλων πρέπει κατὰ κανόνα νὰ ἀποφεύγῃ τὴν πολυλογίαν. Καὶ ὁ ἰδιώτης ὅμως, ὁ ὁποῖος πράγματι θέλει νὰ ἦναι ἄνθρωπος καλός, ἄρτιος, ἄξιος τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνθρώπου, ὀφείλει νὰ σέβεται τὸν χρυσοῦν αὐτὸν κανόνα. Τὰ λόγια τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος «ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν, φειδόμενος δὲ χειλέων, νοήμων ἔσῃ» διατηροῦν αἰώνιον ἀλήθειαν. Ἡ κἀτ' ἀρχὰς ἀνώδυνος φλυαρία ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μὲ τὴν τάσιν τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος νὰ γλυστρᾷ εὐκολώτερον εἰς τὸ κακόν, ἐκφυλίζεται εἰς τὸ μυσαρώτερον καὶ εὐτελέστερον ἐλάττωμα τῆς κακολογίας. «Σπανίως μετανοεῖ κανεὶς διότι ὡμίλησεν ὀλίγα, γράφει ὁ Λαμπρουγιέρ, συχνὰ διότι ὡμίλησε πολλά· ἀξίωμα παλαιόν, ἐφθαρμένον καὶ κοινόν, τὸ ὁποῖον τὸ ἠξεύρουν ὅλοι καὶ δὲν τὸ ἐφαρμόζουν ὅλοι» (4).

Περισσότερον ἀξιοκατάκριτον τὸ ἐλάττωμα αὐτὸ εἶναι ὅταν εἶναι προϊὸν κακῆς φύσεως, διεστραμμένης συνειδήσεως καὶ γίνεται μὲ σκοπὸν νὰ βλάψῃ τὸν κακολογούμενον. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ κακολόγος ἀποβλέπει ἢ μόνον εἰς τὴν βλάβην τοῦ συκοφαντουμένου ἢ καὶ εἰς ἴδιον ὄφελος προξενούμενον δῆθεν εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις ἀπὸ τὴν διαβολὴν καὶ ἠθικὴν κατασύντριψιν τοῦ ἀντιπάλου. Ὅταν αὐτὴ ἦναι ἡ πραγματικότης κατὰ γράμμα ἐφαρμόζονται τὰ δαβιτικὰ λόγια, «οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὅπλα καὶ βέλη καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα» «ἀδικίαν ἐλογίσατο ἡ γλῶσσά σου· ὡσεὶ ξυρὸν ἠκονημένον ἐποίησας δόλον.» (5) Ὅπου ὑπάρχει δόλος, κακὴ πρόθεσις, ἀπόπειρα ἠθικῆς δολοφονίας, ἡ κακολογία ἐνδύεται τὴν χειροτέραν καὶ τὴν πλέον ἀντιχριστιανικὴν μορφήν.

Ὁ διάσημος Γάλλος ἱεροκῆρυξ τοῦ 17 αἰῶνος Μπουρνταλοὺ ἐξεφώνησεν ἰδιαίτερον λόγον περὶ κακολογίας, περιληφθέντα εἰς τὴν συλλογὴν τῶν δημοσιευθέντων κηρυγμάτων του. Ἐκεῖ μεταξὺ ἄλλων λέγει καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὑπάρχει βδελυρώτερον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ποὺ φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη δι' αὐτὸ τὸ πάθος (= τῆς κακολογίας) ποὺ δὲν ἀφήνει κανένα χωρὶς νὰ τὸν κακολογήσῃ; Ὑπάρχει μυσαρώτερον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ποὺ σφετερίζεται τυραννικὴν ἐξουσίαν ἐναντίον τῆς φήμης τοῦ πλησίον

3) Παροιμίαι, 10, 19.

4) La Bruyère, Caractères, κεφ. περὶ ἀνθρώπου.

5) Ψαλμοί, 56, 4. 51, 2.

του, καθίσταται κύριος αὐτῆς καὶ τὴν καταστρέφει ὅταν ὁ πλησίον του δὲν ἠμπορῇ νὰ ὑπερασπισθῇ τὸν ἑαυτόν του;» (6)

Ὑπάρχει καὶ κακολογία προερχομένη ἀπὸ ἕνα στιγμιαῖον θυμόν, ἀπὸ μίαν ἔκρηξιν βιαίας ὀργῆς. Ἡ κακολογία αὐτὴ μετατρέπεται συνήθως εἰς χυδαίαν ὑβρεολογίαν ἐκτοξευομένην κατὰ τοῦ κακολογουμένου εἴτε παρόντος εἴτε ἀπόντος. Κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν συνήθως ἐπακολουθοῦν οὐκ ὀλίγα δυσάρεστα. Ὁ ὀργιζόμενος ἐκτὸς ἑαυτοῦ γινόμενος ἐξεμεῖ λόγια τὰ ὁποῖα σπανίως ἀνέχεται ὁ ἐνδιαφερόμενος ἀκροατὴς καὶ μάλιστα ὅταν τύχῃ νὰ μὴ ἦναι ἐπαρκῶς εἰς τὰ τοιαῦτα γυμνασμένος μὲ χριστιανικὰς ἢ φιλοσοφικὰς διαθέσεις. Ἕνας καὶ μόνον λόγος εἰς τὴν παραφορὰν ὡς μύδρος ἐκτοξευόμενος δὲν προσβάλλει τὸν καθ᾽ οὗ κατευθύνεται ἀλλ᾽ ἐπιστρέφει καὶ πληγώνει θανασίμως αὐτὸν τὸν ὑβριστήν «Πολλάκις καὶ ῥῆμα ἐξέβαλέ τις, λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, οὗ εἰς τὴν θεραπείαν ὁλοκλήρου δεῖται βίου, καὶ εἰργάσατό τι, ὅ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἀνέτρεψε» (7)

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὰ λόγια τὰ ὁποῖα βλάπτουν καὶ δὲν οἰκοδομοῦν ἠθικῶς ἀλλὰ καταρρίπτουν τὸν πλησίον τὰ ὀνομάζει «λόγους σαπρούς.» Παραγγέλλει ὅπως κανένας τοιοῦτος λόγος μὴ βγαίνῃ ἀπὸ τὸ στόμα τῶν χριστιανῶν· οἱ λόγοι ποὺ ἁρμόζουν εἰς τὸν χριστιανὸν εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι καθιστοῦν καλύτερον τὸν ἀκούοντα. (8) Εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολήν του ὁ ἴδιος Ἀπόστολος συνιστᾷ ἀποχὴν ἀπὸ τὴν ὀργήν, τὸν θυμόν, τὴν κακίαν καὶ ἀπὸ τὴν ***βλασφημίαν*** καὶ αἰσχρολογίαν.(9)

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος διὰ μακρῶν ἐξετάζει τὸ πάθος τῆς κακολογίας. «Καὶ τὸ στόμα ἄς νηστεύῃ ἀπὸ αἰσχρὰ λόγια καὶ ἀπὸ κακολογίας καὶ ὕβρεις... Κατηγορῶν τὸν ἀδελφόν σου πληγώνεις τὴν ὑπόληψίν του, καὶ κάμνεις πολλὰ κακὰ καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ εἰς ἐκεῖνον καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους... Ἐὰν θέλῃς νὰ ἐλέγξῃς τὸν ἀδελφόν σου διὰ κανένα ἁμάρτημά του νὰ τὸν πείσῃς ὅτι τὸν ὑπενθυμίζεις τὸ ἁμάρτημά του διότι φροντίζεις διὰ τὸ καλόν του... Συμβουλεύω νὰ κλείωμεν τὰ ὦτά μας ὄχι μόνον εἰς τοὺς κακολόγους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀκούουν

6) **Bourdaloue, Sermon sur la médisance.**

7) Ὁμιλία ΣΤ΄. εἰς τὰς πράξεις.

8) «Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ᾽ εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι». Ἐφεσ. 5,31.

9) Νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς ὀργην, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν». (Κολασ. γ΄ 8). Πρβλ. καὶ Ἔφεσ. ε΄ 31.

τοὺς κακολόγους καὶ νὰ μιμώμεθα τὸν προφήτην ὁ ὁποῖος λέγει «τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τὸν πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον.» ([10])

Εἰς τὴν τάξιν τῶν λαθραίων κατηγόρων τοὺς ὁποίους ἔχει ὑπ' ὄψιν ὁ Προφητάναξ ἀνήκουν καὶ οἱ ἀνώνυμοι λιβελλογράφοι, οἱ μὴ τολμῶντες νὰ υἱοθετήσωσι διὰ τῆς ὑπογραφῆς των τὰ παρ' αὐτῶν ἐγγράφως ἀκοντιζόμενα βέλη κατὰ ὡρισμένων προσώπων καὶ δι' ὡρισμένους καταχθονίους σκοπούς. Ὁ κατὰ τρόπον τοιοῦτον ὑβρίζων καὶ μὴ υἱοθετῶν τὰς ὕβρεις ἀποδεικνύει πρῶτον ὅτι καὶ ὁ ἴδιος δὲν δέχεται ὡς ἀληθινὰ τὰ λεγόμενα καὶ δεύτερον ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὑπούλων ἠθικῶν δολοφόνων.

Τὸ ἐλάττωμα λοιπὸν τῆς κακολογίας ἔχει διαφόρους ἀφορμὰς καὶ ποικίλας ἑστίας. Ἡ ἀφετηρία του συνήθως εἶναι ἡ πολυλογία, ἡ ἀκατάσχετος φλυαρία. Ἐντεῦθεν ἐξελίσσεται εἰς κακολογίαν καὶ ἐκφυλίζεται εἰς ὕβριν καὶ συκοφαντίαν. Ἄλλοτε προέρχεται ἀπὸ φύσιν κακήν, ἀπὸ μοχθηρίαν καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐμφανίζεται ὡς ἰοβόλον θηρίον. Διὰ τοῦ ἐλαττώματος αὐτοῦ ἀδικοῦμεν καὶ τὸν ἑαυτόν μας, βλάπτομεν καὶ τὸν ἀδελφόν μας, προκαλοῦμεν λογομαχίας, φιλονικείας, ἔριδας, ἐσωτερικὰς διαμάχας, καὶ ταραχὴν τῆς συνειδήσεώς μας. Ὀφείλομεν νὰ δώσωμεν μεγάλην, μεγίστην σημασίαν εἰς τὴν λεγομένην ἐγκράτειαν γλώσσης. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θ' ἀποφύγωμεν τὴν ὑποκειμενικήν μας ταραχὴν καὶ μὲ τοὺς ἄλλους εἰρηνικῶς θὰ ζήσωμεν, καὶ τὰς κακίας μας θὰ ἐλαττώσωμεν καὶ τὴν γαλήνην τῆς συνειδήσεώς μας θὰ ἐξασφαλίσωμεν. "***Ὁ ἐγκρατευόμενος γλώσσῃ***, ***κηρύττει ὁ Σιράχ***, ***ἀμάχως συμβιώσεται· καὶ ὁ μισῶν λαλιάν***, ***ἐλαττονοῦται τῇ κακίᾳ***". Θὰ κλείσω τὴν παροῦσαν μελέτην μου μὲ τὰ ἑξῆς λόγια τοῦ Κυρίλλου Ἱεροσολυμων (Κατήχησις τῶν Φωτιζομένων) «τὸ πολλὰ ἀργὰ λαλεῖν παραίτησαι· μήτε καταλάλει, μήτε ἡδέως ἄκουε καταλαλοῦντος».

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

10) Ὁμιλία Γ' εἰς τοὺς Ἀνδριάντας. Migne τόμ. 49, στ. 53, 54 κ. ἑ.

ΗΘΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ὁ ἀνοίγων τὸν ΛΖ′ τόμον τοῦ Migne αἰσθάνεται ἑαυτὸν εὑρισκόμενον ἐντὸς ἐκτεταμένου καὶ περιποιημένου κήπου. Ἀπὸ τῆς σελίδος 398 μέχρι τέλους ἐμπεριέχεται τὸ μέγιστον τμῆμα τῶν ἐπῶν Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ μὲ τὴν ἑξῆς διαίρεσιν καὶ κατάταξιν: Βίβλος Α′— Ἔπη θεολογικά, ὑποδιαιρούμενα εἰς Ἔπη δογματικὰ (τόμος Α′ σ. 398—522) καὶ Ἔπη ἠθικὰ (τόμος Β′ σ. 522—268). Βίβλος Β′ Ἔπη ἱστορικά, ὑποδιαιρούμενα εἰς ἑαυτοῦ (τόμος Α′ σ. 969—1452) καὶ περὶ τῶν ἑτέρων (τόμος Β′ σ. 1452—1600). Ποικιλία ἀνθέων εἰς σχῆμα, εἰς μέγεθος, εἰς χρῶμα, εἰς ὀσμήν. Ὅλα ὁμοῦ προδίδουν τὸν μέγαν ποιητὴν τοῦ ἀνατολικοῦ χριστιανισμοῦ, χειριστὴν ὅλων τῶν ἀρχαϊκῶν μέτρων, ἱκανώτατον στιχοπλόκον, ἀνεξάντλητον εἰς ἐφευρετικότητα θέματος, ἀντλήσαντα ἀπὸ τὴν ποίησιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὅ,τι ὡραῖον καὶ διατυπώσαντα ἐμμέτρως πολλὰ καὶ ποικίλα διδάγματα χριστιανικά, παρατηρήσεις, σκέψεις χριστιανοῦ φιλοσόφου, γνώμας, διηγήσεις.

Τὰ Δογματικὰ ἔπη, 38 τὸν ἀριθμόν, εἶναι οὕτως εἰπεῖν παράγραφοι χριστιανικῆς Κατηχήσεως καὶ Ἱερᾶς Ἱστορίας τῆς Καινῆς Διαθήκης κυρίως. Ὁμιλεῖ τὸ Α′ περὶ τοῦ Πατρός, τὸ Β′ περὶ τοῦ Υἱοῦ, τὸ Γ′ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ Δ′ περὶ κόσμου, τὸ Ε′ καὶ ΣΤ′ περὶ προνοίας, τὸ Ζ′ περὶ νοερῶν οὐσιῶν, τὸ Η′ περὶ ψυχῆς, τὸ Θ′ περὶ διαθηκῶν καὶ ἐπιφανείας Χριστοῦ, τὸ Ι′ κατὰ Ἀπολλιναρίου, τὸ ΙΑ′ περὶ ἐνανθρωπήσεως, τὸ ΙΒ′ περὶ τῶν γνησίων βιβλίων τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, τὸ ΙΕ′ ἐπιγράφεται. Ὁ τοῦ Μωϋσέως δεκάλογος, τὸ ΙΗ′ εἰς τὰ θαύματα Ἠλιοὺ τοῦ προφήτου καὶ Ἐλισσαίου, τὰ δὲ περαιτέρω μέχρι τοῦ Λ′ ἔχουν ὡς θέμα τὸν βίον, τὰ θαύματα καὶ τὰς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, ἐνῶ τὰ τελευταῖα ἐννέα εἶναι ὕμνοι καὶ προσευχαί. Ἡ τελευταία προσευχὴ εἶναι προσευχὴ ἐξερχομένου εἰς ὁδοιπορίαν και ἐπικαλουμένου τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ. Ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ὅς πυρὶ καὶ νεφέλῃ στρατὸν ἤγαγες, ὅς δ' ὁδὸν εὗρες
ἐν πελάγει (ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ) πήξας κύματα ἐλαυνομένοις (τοῖς Ἑβραίοις)
ἄρτον δ' οὐρανόθεν ὕσας ξένον (=βρέξας τὸ μάννα) οὐ δοκέουσιν
ἐκ δὲ πέτρας πηγὴν ἔβλυσας ἀκροτόμου (=ἀποτόμου)
Καὶ νῦν τῷ θεράποντι συνέμπορος (=συνοδοιπόρος) ἐλθὲ καλεῦντι
Χριστέ, φάος μερόπων (=φῶς τῶν θνητῶν) δεξιὰ πάντα φέρων.

Ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης τὸ ἔπος τοῦτο εἶναι ἑξάστιχον. Σύντομα ἐν γένει εἶναι τὰ δογματικὰ ποιήματα μὲ μέσον ὅρον ἐκτάσεως

τριῶν ἡμισελίδων Migne, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡμίσεια σελὶς εἶναι τέταρτον σελίδος, διότι τὸ ἥμισυ τοῦ χώρου περιέχει τὰς λατινικὰς μεταφράσεις. Τὰ ἀκολουθοῦντα Ἠθικὰ εἶναι πολὺ ἐκτενέστερα. Ἔχει μεταξὺ αὐτῶν σύντομα καί τινα συντομώτατα μέχρι τετραστίχων, πενταστίχων καὶ ὀκταστίχων ἀλλὰ πολλὰ φθάνουν τοὺς 100 στίχους, ἕτερα τοὺς ὑπερβαίνουν κατά τινας δεκάδας, τινὰ δὲ κυμαίνονται μεταξὺ τεσσάρων καὶ δέκα ἑκατοντάδων. Μέγιστον ὅλων εἶναι τὸ Ι΄ πραγματευόμενον περὶ ἀρετῆς εἰς στίχους 998.

Οἱ μεταγενέστεροι ποιηταὶ καὶ ὑμνογράφοι τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μας πλουσίως ἤντλησαν ἐκ τῆς πλουσίας συλλογῆς τῶν ποιημάτων τοῦ Γρηγορίου. Ἐδανείσθησαν πλείστας εἰκόνας, φράσεις, λέξεις. Ὁ σημερινὸς ἱεροκήρυξ ἐπίσης ἐὰν ἀπορῇ θέματος ἤ λέξεων δὲν ἔχει παρὰ νὰ λάβῃ ὡς θέμα μίαν ὑπόθεσιν ἑνὸς ἔπους διὰ νὰ εὐκολυνθῇ εἰς τὸ δύσκολον ἔργον του, νὰ ἐνισχυθῇ καὶ νὰ ἐμνευσθῇ μὲ τὸν ζῆλον καὶ τὸ ᾆσμα τοῦ «γέροντος κύκνου». Ἰδίως τὰ Ἠθικὰ ποιήματα εἶναι πλουσιώτατα εἰς ποιητικὴν βιταμίνην καὶ παρέχουν πνευματικῆς τροφῆς ἀρίστην ἀπόλαυσιν. Διὰ τοῦτο θεωρῶ ὠφέλιμον νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐκτενέστερον εἰς αὐτά.

Τὰ Ἠθικά, τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμόν, καταλαμβάνουν 446 ἡμισέλιδα ἐνδιατρίβοντα εἰς διάφορα ἠθικῆς φύσεως ζητήματα, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν τεθεισῶν ἐπιγραφῶν ἑκάστου. Τὸ Α΄ ἐπιγράφεται Παρθενίης ἔπαινος (στίχοι 732) τὸ Β΄ Ὑποθῆκαι παρθένοις (στ. 689). Τούτου ἀξιομνημόνευτοι εἶναι οἱ ἑξῆς ἕξ στίχοι:

Ὅσσον παρθενίη προφερεστέρη ἐστὶ γάμοιο
τόσσον παρθενίης ἁγνὸς γάμος ἀμφιβίοιο.
Τοὔνεκεν ἢ καθαρὴν ἀσπάζεο πάμπαν, ἄριστε
Παρθενίην, εἰ σοί γε μένος καὶ θυμὸς ὄρωρεν
ἠὲ γάμον στέργειν τὸν ὁμοίιον, ὥς ἐνέπουσι
δεύτερον ἐκ πρώτοιο καλὸν πλόον. (στ. 411—416)

Δηλαδή: Ὅσον ἡ παρθενια (ἡ ἀγαμία) εἶναι προτιμοτέρα τοῦ γάμου τόσον ἡ ἀμφίβιος (ἡ μὴ ἁγνὴ διαμένουσα) παρθενία εἶναι κατωτέρα τοῦ ἁγνοῦ γάμου. Δι' αὐτὸ ὦ ἄριστε ἤ ἄσκει τελείως καθαρὰν ζωὴν παρθενίας—ἐὰν ἔχῃς τοιαύτην κλίσιν καὶ ἐπιθυμίαν—ἤ ἀρκέσθητι εἰς τὸν κοινῇ ἐφαρμοζόμενον γάμον ἀφίνων τὸ πρῶτον καὶ ἀκολουθῶν τὸ δεύτερον δρομολόγιον, ὅπως λέγει ἡ ἀρχαία παροιμία.

Τὸ Γ΄ ἐπιγράφεται. Πρὸς παρθένους παραινετικός. Λέγει μεταξὺ ἄλλων καὶ συμβουλεύει—Μὴ νοῦς πορνεύῃ, μὴ γέλως, μὴ ποῦς ἄτακτα βαίνων—καὶ ἐξαίρει τὰ προσόντα καὶ τὰς χάριτας τῶν εὐλαβῶν παρ-

παρθένων, τῶν ὁποίων ἡ πιναρὰ στολὴ καὶ αἰχμηρὰ κόμη εἶναι σεμνότερα τῆς πολυτελείας τῶν μαργαριτῶν καὶ μεταξωτῶν. Ἡ αἰδὼς εἶναι ὡραῖον ἄνθος καὶ ἡ ὠχρότης μέγα στόλισμα καὶ στέφανος καλὸς ὁ τῶν ἀρετῶν. Ἡ κοσμικὴ γυνὴ δὲ βάπτεται μὲ ψευδῆ χρώματα νοθεύουσα τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ, ἔμψυχος ζωγραφική, ἐν σιωπῇ προδίδουσα ψυχὴν κατωτέραν. Σὺ νέκρωσον τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἧς ἔχεις εὐμορφίας καὶ λάμπε μὲ ψυχῆς καλλονήν, στολιζομένη ἐκ θεοῦ.

Τὸ Δ′ φέρει ἐπιγραφὴν Εἰς παρθένον, τὸ Ε′ πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίῳ μοναχούς, τὸ ΣΤ′ καὶ Ζ′ Περὶ ἁγνείας, τὸ Η′ Σύγκρισις βίων Τοῦτο ἔχει διαλογικὴν μορφὴν εἰς 156 στίχους. Πρόσωπα τοῦ Διαλόγου εἶνε ὁ Πνευματικὸς ὁ Κοσμικὸς καὶ ὁ Κριτὴς ὁ ὁποῖος ἀκούει τοὺς λόγους καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ἀμφοτέρων διὰ νὰ ἀποφανθῇ. Ὁ Κοσμικὸς σὺν ἄλλοις ἐξαίρει τὴν σημασίαν τοῦ πλούτου διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ὁποίου λέγει ὅτι καταβάλλονται οἱ ἐχθροὶ καὶ τήκονται ὑπὸ τοῦ φθόνου οἱ κακεντρεχεῖς, φίλοι γίνονται οἱ ἐχθροί, θρόνοι κατακτῶνται καὶ ἐξέχουσαι θέσεις ἁλίσκονται ἐξυψοῦσαι τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ πτωχὸς δὲν ἔχει τείχη, πυλῶνας, μηχανάς, ὑπασπιστὰς ξιφοφοροῦντας. Ἀλλ' ὁ πτωχὸς — ἀπαντᾷ ὁ Πνευματικὸς — δὲν ἔχει ἀνάγκην τούτων, διότι «Πένητος ἀνδρὸς οὐδὲν ἀσφαλέστερον.» Ὁ πένης ὑπερέχει τοῦ πλουτοῦντος. Κατὰ τὴν ὑγείαν εἶναι εὐσθενέστερος, διότι ὀρθῶς παρατηρεῖ ὅτι ὁ θεὸς δίδει ὑγείαν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ φάρμακα εἰς τοὺς πλουσίους.

Μοχθεῖ πένης, ἱκρῶσι τὰς ὕλας (=τὰ δάση) κενοῖ
πεινᾷ, ῥιγοῖ, συγκαίεθ' ἡλίῳ μέσῳ
ὁδοιπορεῖ, φορτίζεθ' ὕεται (=βρέχεται) στένει
καιροῦ τροφὴν ἁπλῆν τε καὶ ἀσύνθετον
ἐδέξατ' οὐδὲν οἶδε μαγγανευμάτων (=ἀπατηλῶν τροφῶν)
ὧν ὀψοποιοὶ (=μάγειροι) καὶ τροφῆς ὑπηρέται
γῆς καὶ θαλάσσης ἐκπορίζουσι μυχῶν (ἐκ τοῦ βυθοῦ γῆς καὶ
[θαλ. φέρουν)
θῆλυν τράπεζαν ἐκτιθέντες ἀνδράσι (=παραθέτοντες εἰς ἄνδρας τράπεζαν θηλυκὴν δηλ. ἐκτεθηλυμένην, διαφθείρουσαν, μεταβάλλουσαν αὐτοὺς εἰς ἀνάνδρους, εἰς γυναῖκας.) Τὰ σώματα τῶν πλουσίων εἶναι ἀσθενικά, αἱ φύσαι, αἱ συμφορήσεις, αἱ ὠχρότητες, αἱ παραλύσεις εἶναι παθήσεις τῶν εὐπορούντων, εἶναι ἀπότοκα τοῦ κόρου. Οἱ πλούσιοι ποιητικῇ ἀδείᾳ εἶναι «δύστυχεῖς εὐδαίμονες!»

Ἐνώπιον τῶν δύο ἀντιδίκων ὁ Κριτὴς ἀποφαίνεται ὅτι ἐφόσον ἔχομεν σῶας τὰς φρένας πρέπει νὰ θεωρῶμεν τὸν πνευματικὸν βίον ἀνώτερον τοῦ κοσμικοῦ. Ὁ ἄλλως σκεπτόμενος πλανᾶται ὡς ἐὰν ἐξίσωνε τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν θεόν. Ἐπειδὴ ὅμως ἀμφότερα τὰ εἴδη πολιτεύονται

ἐπὶ τῆς γῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, προτρέπει αὐτοὺς νὰ διάγωσιν ἐν εἰρήνῃ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν θεὸν καὶ ὁ μὲν κοσμικὸς νὰ ἀποδίδῃ πρωτεῖα εἰς τὸν πνευματικόν, οὗτος δὲ νὰ προσλαμβάνῃ ἐκεῖνον ὡς δεύτερον ἀδελφόν.

Τὸ Θ΄. καὶ Ι΄. ἠθικὸν ἐπιγράφονται περὶ ἀρετῆς, εἰς στίχους 1154 Τὸ ΙΑ΄. Πρὸς κόσμον διαλογισμός, τὸ ΙΒ΄. καὶ ΙΓ΄ Περὶ τοῦ ἐπικήρρυ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὸ ΙΔ΄ ἐπιγράφεται Περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ἐξόχου ἐμπνεύσεως καὶ τέχνης ἔργον. Ἔχει κινήσει τὴν προσοχὴν τῶν μελετητῶν τοῦ Γρηγορίου καὶ μὲ πολὺ κολακευτικὰς φράσεις μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Βιλεμαὶν μεταφρασθὲν εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ τοῦ Μοσχάκη εἰς τὴν νεοελληνικήν.

Τὸ θαυμάσιον κριτικὸν ἔργον τοῦ Villemain “tableau de l’éloquence chretienne au IVe siècle, Paris 1870” μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἐκδοθὲν ἐν Σάμῳ τὸ 1881, ἐμπεριέχει μετάφρασιν ἐκ τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως τῶν ὡραιοτέρων τμημάτων τοῦ ποιήματος. Ὁ δὲ Μοσχάκης ἐν τῇ ἐκδόσει του «Μελέται καὶ Λόγοι ἐκκλησιαστικοί, Ἀθήνησι 1883» προδίδεται ὅτι παραθέτει δευτέραν βελτιωμένην μετάφρασιν τῆς μεταφράσεως, διότι 1) οὐδένα στίχον τοῦ πρωτοτύπου ἀναφέρει ὅπως κάμνει εἰς ἄλλα σημεῖα τῆς μελέτης του περὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, 2) μεταφέρει ἀκριβῶς τὰ ἴδια τμήματα τοῦ ποιήματος καὶ ἔν τισι μὲ τὰς ἰδίας λέξεις καὶ φράσεις τοῦ Σαμίου μεταφραστοῦ καὶ 3) ἀορίστως ἀναφέρει τὸ ποίημα, ὅπως καὶ ἡ πρώτη μετάφρασις, χωρὶς νὰ παραπέμπῃ εἰς τὸν Migne καὶ χωρὶς νὰ ὁρίζῃ ὅτι εἶναι τὸ ΙΔ΄ ἠθικόν. Εἰς τὸ ἔπος τοῦτο ἐπανθεῖ ποιητικὴ χάρις καὶ γοητευτικὴ παρουσιάζεται ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ταραχώδους ψυχῆς τοῦ φιλοσοφοῦντος ποιητοῦ καὶ τῆς ἐν ᾗ φιλοσοφεῖ ἠρέμου φύσεως, γράφει ὁ Βιλεμαίν. Λεκτικῶς ἀνακαλύπτει τις φράσεις καὶ ἰδέας ἐκ τοῦ Ὁμήρου, Θεοκρίτου, Ἡρακλείτου, Ἀριστίππου καὶ Εὐριπίδου, δύναται δὲ νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς δύο μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον ὁμιλεῖ ὁ φιλόσοφος Γρηγόριος καὶ εἰς τὸ δεύτερον ὁ θεολόγος Γρηγόριος καὶ ἐξάγεται τὸ ὑπονοούμενον συμπέρασμα ὅτι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰς ἰδίας δυνάμεις φιλοσοφῶν ἀδυνατεῖ νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεώς του, χρῄζων οὕτω τῆς ἄνωθεν ἀποκαλύψεως. Εἰς τὴν «Ὀρθοδοξία τοῦ Ὀκτωβρίου 1939 ὁ περίεργος ἀναγνώστης εὑρίσκει πλείονα περὶ τοῦ ἔπους τούτου.

† Ο ΕΛΑΙΑΣ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Ὁ Σταυρὸς εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ ἐξαγνίζοντος πόνου καὶ τῆς θριαμβευούσης ἀρετῆς. Εὔγλωττα ὁμιλεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἑκάστου γνησίου Χριστιανοῦ. Ὁ Σταυρός, «ἐνῷ ἐτάθη Χριστὸς ὁ βασιλεὺς καὶ Κύριος» εἶναι τὸ καύχημα καὶ τὸ στήριγμά μας. Ἐξ αὐτοῦ προσμένομεν οἱ πιστοὶ βοήθειαν καὶ συναντίληψιν, εἰς τὸν διηνεκῆ ἀγῶνα κατὰ τοῦ πονηροῦ.

Πανσεβάσμιε Σταυρέ, πῶς κατέστης τὸ ἀήττητον ὅπλον τῶν Χριστιανῶν. Πῶς ἔγινες ἀπὸ ὄργανον θανατικῆς ἐκτελέσεως τὸ μακάριον μέσον τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ σωτηρίας ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Κανεὶς δὲν ἀνέμενεν ἴσως, ὅτι ὁ πρὸς ἐκτέλεσιν εἰς ἕνα ξυλουργεῖον τῆς Ἱερουσαλὴμ προπαρασκευασθεὶς σταυρός, θὰ εἶχε τόσην δύναμιν καὶ ἀντοχὴν κατὰ τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας.

ΑΚΑΤΑΓΩΝΙΣΤΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ

«Ὁ ἐν βασιλεῦσιν Ἀπόστολος», ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, εἶδε κάποτε εἰς τὸν οὐρανὸν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, νὰ πλαισιώνουν τὸ ἡγιασμένον Ξύλον αἱ φωτειναὶ λέξεις: "ἐν τούτῳ νίκα". Δὲν εἶδεν ὅμως μόνον τὸν ἐντὸς ἁψῖδος λάμποντα Σταυρόν. Μαζὶ μ' αὐτὸν εἶδε καὶ τὴν ἀκαταγώνιστον ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν δύναμίν του.

Ἀφ' ὅτου ἥπλωσε τὰς παναχράντους του χεῖρας ὁ Κύριος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἐξεπήγασεν ἡ ἀκατάβλητος ἐκείνη δύναμις, ἥτις ἐχάρισε τὴν νίκην εἰς τὴν στρατευομένην Ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς αἱματηροὺς ἀγῶνας. Αὐτὴν τὴν δύναμιν βλέπει καὶ κάθε πιστὸς ποὺ ἔχει καθαρὸν τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς καὶ διαπιστώνει τὴν ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ μεταγγιζομένην ἰσχὺν καὶ τὴν οὐράνιον χάριν καὶ εὐλογίαν.

Διὰ τοῦ Σταυροῦ και μετὰ τοῦ Σταυροῦ ὁ Χριστιανὸς νικᾷ. Διότι δὲν εἶνε εὐλύγιστον ξύλον, ἀλλὰ σθεναρὸν καὶ ἀγχέμαχον ὅπλον. Πιστοποιούμεθα περὶ τούτου ἐκ τοῦ ὅτι ἐξῆλθον ἀπὸ τοὺς θηριώδεις διωγμοὺς νικηφόρος καὶ τροπαιοῦχος. Ὁ Σταυρὸς μὲ τὴν χαλυβδίνην αἰχμήν του ἐνίκησεν ὄχι μόνον τὴν ὠμὴν βίαν, ἀλλὰ καὶ ὑπέταξε καὶ τὰ ἔτι φοβερώτερα ὅπλα τῆς διανοήσεως. Ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ κατέβαλε τὴν ἀνθρωπίνην "ψευδώνυμον γνῶσιν".

Ἐνίκησε καὶ τὴν πνευματικὴν ἀντίδρασιν ὅλων τῶν λογίων ἐκείνων οἵτινες ἐξ ἀγνοίας ἢ καὶ φανατισμοῦ δὲν ἀνεγνώρισαν τὴν ὑπεροχὴν "τῆς σοφίας τοῦ σταυροῦ". Οἱ Ἀπολλώνιοι Τυανεῖς καὶ τὸ συγκρότημα τῶν Νεοπλατωνικῶν, Ἀμμώνιοι, Σακκάδες καὶ Πλωτῖνοι, Πορφύριοι

καὶ Ἰάμβλιχοι, Κέλσοι καὶ Ἱεροκλεῖς ἠγωνίσθησαν ἀπεγνωσμένως ἐναντίον τοῦ κηρύγματος τοῦ σταυροῦ μὲ σκοπὸν νὰ σβύσουν τὸ ἱερὸν τοῦτο καὶ σεβάσμιον ἔμβλημα ὁμοῦ μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀγάπης. Τὸ ἀποτέλεσμα; Γνωστόν: Ὑπετάγη εἰς τὸ σκῆπτρον καὶ εἰς τὴν πνευματτκὴν παντοδυναμίαν τοῦ Σταυροῦ πᾶσα ἀνθρωπινη σοφία. Τὸ κήρυγμα τῆς "μωρίας" ἐθριάμβευσε. Δὲν καταμαρτυροῦν ταῦτα περὶ τῆς ἀηττήτου δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ;

ΠΗΓΗ ΑΓΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ

Ἡ ὑπερφυσικὴ ἰδιότης τοῦ Σταυροῦ κατεδείχθη ἀκόμη διὰ τῆς ἀνακαινιστικῆς του ἰσχύος. Αὐτὸς ἤλλαξε τὸ θολὸν ρεῦμα τοῦ κόσμου. Τὸν ἁμαρτωλὸν κόσμον τὸν μετέβαλε. Τὸν ἐξήγνισεν. Ἀνέδειξε μέσα ἀπὸ τὸν βοῦρκον τῆς σαρκολατρείας καὶ ἀκολασίας πυκνὴν παράταξιν Παρθένων γυναικῶν καὶ σωφρόνων ἀνδρῶν. Διὰ τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ ἐνέκρωσε καὶ καθεῖλε τὴν ἁμαρτίαν. Δι' αὐτοῦ νικᾷ καὶ ὁ Πιστὸς τὸν κόσμον τῆς κακίας καὶ ὑποτάσσει μὲ τὴν δύναμιν τοῦ μεγαλουργοῦ Ξύλου τὰ πάθη ποὺ ἐμφωλεύουν εἰς τὰ ἔγκατα τοῦ ἐγώ του.

Ὁ Σταυρὸς τονώνει τὸ θάρρος τῶν ἀπογοητευμένων. Δίδει ἰσχὺν εἰς τοὺς ἀποκαμόντας. Παρηγορεῖ τοὺς πληγωμένους καὶ τεθλιμμένους Εἰρηνεύει τὴν τεταραγμένην συνείδησιν. Εἶναι ἡ παντοτεινὴ παραμυθοῦσα δύναμις. Ὁσάκις ὁ Χριστιανὸς συναντᾷ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον του πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεις καὶ αἱμάσσει ἡ καρδία του ἐκ τῶν δοκιμασιῶν τούτων, ἀρκεῖ νὰ προσβλέψῃ μετ' ἐμπιστοσύνης εἰς τὸν εὐλογημένον Σταυρὸν χωρὶς τὰ παραπονῆται. Ἂς σκεφθῇ μόνον, ὅτι ἐπάνω εἰς αὐτὸν ἐσταυρώθη Αὐτὸς ὁ Θεάνθρωπος διὰ τὴν σωτηρίαν του. Ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ εἰς ἑαυτόν:

"Ὁ Χριστός μου μέχρι ρανίδος ἔχυσε τὸ Αἷμα του ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐκένωσε—μέχρι τρυγὸς—τὸ ποτήριον τῶν θλίψεων. Αὐτὸς πρῶτος ἐπάτησεν εἰς τὴν αἰχμὴν τῶν ἀκανθῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων προσκαλοῦμαι τώρα νὰ περιπατήσω καὶ ἐγώ". Τὸ ἅγιον παράδειγμα τοῦ Σωτῆρος διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι πᾶν τὸ ὡραῖον καὶ εὐγενές, ὑψηλὸν καὶ ἰδανικόν, τέλειον καὶ θεῖον ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ καρτερίας εἰς τὰς ὀδύνας.

***

Ἂς ὑπομένωμεν ἄνευ γογγυσμῶν. Θὰ ὑποφέρωμεν, καὶ εὐχαρίστως ἀκόμη, ἂν ἐμυήθημεν εἰς τὸ μυστικὸν τοῦ πόνου ὅστις ἀνεβάζει. Θὰ ἐναγκαλισθῶμεν τὸν σταυρόν μας, διότι μᾶς ἐξαγνίζει. Θὰ τὸν ἀγαπῶμεν διότι ἁγιάζει. Πόσα πολύτιμα μαθήματα δὲν ἀποκομίζει τις ἀπὸ τὸ σχολεῖον τοῦ Σταυροῦ.

ΥΠΟΜΕΝΕ, ΑΠΕΧΕ, ΠΡΑΤΤΕ

Εἶναι ὄντως ἀρεστὴ ἡ γνώμη τῶν ἠθικῶν ἐκείνων φιλοσόφων, (1) οἱ ὁποῖοι ὅλην τὴν ζωὴν τοῦ πιστοῦ συνάγουσιν εἰς τὰ τρία ταῦτα: ὑπόμενε, ἄπεχε, πράττε.᾿Εξετάσωμεν ἓν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν λεπτομερέστερον.

᾿Εν πρώτοις δὲν πρέπει νὰ φρονῇ τις ὅτι ἡ ἀρετὴ τοῦ χριστιανοῦ εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἁπαλὴ καὶ θηλυπρεπής, καὶ ὅτι ὅλη αὐτοῦ ἡ εἰρήνη συνίσταται εἰς τὸ νὰ μὴ ἔχῃ νὰ πολεμήσῃ μηδένα. ᾿Αλλὰ τοὐναντίον νὰ πιστεύῃ ὅτι εἶναι μία ἀρετὴ ἑνὸς στρατιώτου μεγαλοψύχου καὶ γενναίου, ὁ ὁποῖος δέον νὰ ἦναι πάντοτε ὡπλισμένος καὶ ἕτοιμος καὶ πάντοτε νὰ πολεμῇ καὶ προθύμως νὰ ὑπομένῃ ὅλα τὰ κακὰ καὶ ὅλους τοὺς πειρασμούς, ὁθενδήποτε προερχομένους, εἴτε παρὰ τῶν δαιμόνων, εἴτε παρὰ τῶν ἀνθρώπων, εἴτε καὶ παρὰ τῆς διεφθαρμένης αὐτοῦ φύσεως· «τέκνον, λέγει ἡ Γραφή, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν... καρτέρησον, καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς» (Σιρὰχ β΄, 1)

Καὶ παύει μὲν πολλάκις ὁ διάβολος ἐπί τι διάστημα τὸν κατὰ τοῦ πιστοῦ πόλεμον, ἀλλὰ πράττει τοῦτο ὁ πονηρὸς ἀπὸ πονηρίαν διὰ νὰ ἀποκοιμίσῃ ὡς εἰπεῖν αὐτόν, νομίζοντα νῦν ὅτι εὑρίσκεται εἰς περισσοτέραν ἀσφάλειαν, καὶ καταστήσῃ τοιουτοτρόπως ἀμελέστερον καὶ μᾶλλον εὐχερῆ πρὸς ὁλοσχερῆ ὑπ᾿ αὐτοῦ κατανίκησιν.

῾Ο χριστιανὸς πρέπει νὰ ὑπομένῃ μετὰ χαρᾶς καὶ ἐν εὐχαριστίᾳ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰς θλίψεις, διότι καθίσταται δι᾿ αὐτῶν καθαρώτερος καὶ σωφρονέστερος (πρβλ. ῾Ησ. α΄ 25). (2) Οὗτοι ἀπονεκρώνουσι τὰ πάθη ἡμῶν καὶ τὰς ὁρμὰς καὶ καταδαμάζουσι τὰς σαρκικὰς ἡμῶν ἐπι-

---

1) Καὶ ὁ ᾿Επίκτητος ὅλην αὐτοῦ τὴν ἠθικὴν περιέκλειεν εἰς τὸ «ἀνέχου καὶ ἀπέχου».

2) Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέγει που «κάμνουσα ψυχὴ ἐγγὺς γίνεται θεῷ». ῾Ο δὲ Μ. Βασίλειος λέγει· «θυμοῦται ὁ θεὸς ἵνα εὐεργετήσῃ» Καὶ ὁ ἀββᾶς ᾿Ισαὰκ λέγει «πειράζονται ὑπὸ θεοῦ, ἵνα καὶ οἱ ὑπνώττοντες εἰς ἐξυπνισμὸν εὐτρεπισθῶσι, καὶ οἱ μακρύνοντες ἵνα προσεγγίσωσι τῷ θεῷ».

Αὐτὸς θὰ μείνῃ δι᾿ ἡμᾶς ὡς αἰώνιον ζῶν σύμβολον Πίστεως ἐλπίδος, ἀγάπης. Οὗτος θὰ χρησιμεύσῃ ἀκόμη ὡς διδάσκαλος καὶ ὁδηγὸς εἰς τὸν δρόμον τοῦ γλυτωμοῦ: νεκρώνων τὰ ἐν ἡμῖν πάθη, ἐνισχύων ἡμᾶς εἰς τὸ ἀγαθόν· παρηγορῶν ἡμᾶς εἰς τὸν πόνον καὶ ἁγιάζων πάντας καὶ πάντα διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐπ᾿ αὐτοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ. «Τὸν Σταυρόν σου προσκυνοῦμεν, Δέσποτα...»

Σύγκ. **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΝΤΩΝΗΣ**

θυμίας καθόσον δὲν παρέχουσι τὴν ἀνάλογον εἰς αὐτὰς τροφήν, ὃν τρόπον καὶ τὰ θηρία τῆς Ἀφρικῆς τὰ ὁποῖα δαμάζονται καὶ γίνονται ἥμερα διότι δὲν εὑρίσκουσι τροφὴν καὶ πόσιν ἀναλόγως τῆς ὀρέξεως αὐτῶν πρὸς περισσοτέραν αὐτῶν ἐνδυνάμωσιν.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐδόθη καὶ εἰς τὸν Ἀπ. Παῦλον ὡς εἷς ἀναγκαῖος πειρασμὸς ὁ σκόλοψ τῆς σαρκὸς (³) ἵνα μὴ καυχᾶται διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ μὴ ὑπεραίρεται διὰ τὰς ἀποκαλύψεις αὐτοῦ (πρβλ. β´ Κορ. ιβ´, 7).

Αἱ θλίψεις καὶ οἱ πειρασμοὶ κρατύνουσιν ἀκόμη καὶ ἐπαυξάνουσι τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν τοῦ Χριστιανοῦ, ὡς καὶ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ὠθοῦσι δὲ συνάμα αὐτὸν εἰς τὴν διάπραξιν ἔργων καλῶν καὶ θεαρέστων. Ἑνὶ λόγῳ, ἡ γνησία ἀρετὴ τοῦ Χριστιανοῦ δείκνυται ἐν τῷ ὠκεανῷ τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν θλίψεων, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκτήσῃ τίς ποτε ἀρετήν, οὔτε νὰ τελειοποιηθῇ ἐν αὐτῇ. (βλ. γ´ Λόγον Μ. Ἀθαν. περὶ παρθεν.) Τὰ ἐν τῷ βίῳ πειρατήρια εἶναι τὰ δοκιμαστήρια ἐκεῖνα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐξετάζονται αἱ διαθέσεις τῆς καρδίας. Ὅπως ὁ χρυσὸς λαμπρύνεται διὰ τοῦ πυρός, οὕτω καὶ ὁ Χριστιανὸς λαμπρύνεται διὰ τῆς ὑπομονῆς εἰς τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰς ἄλλας στερήσεις τοῦ βίου καὶ στενοχωρίας "τί σὲ φοβῇ τὸ πῦρ, ἐὰν ἧς χρυσός;" λέγει ὁ Ἱ. Αὐγουστῖνος.

Ὁ ὀπαδὸς τοῦ Χριστοῦ δὲν πρέπει ποτὲ ν' ἀπελπίζηται ὅταν περιπέσῃ εἰς ποικίλους πειρασμοὺς καὶ κινδύνους· διότι ἡ ἀπελπισία καὶ ἡ ἀπόγνωσις οὐδένα ἔχουσι τόπον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καίτοι, ὡς λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, ὁ πονηρὸς «ποικίλως ὑποβάλλει αὐτήν, οὐ τοῖς ἀδιαφόρως ζῶσι μόνον, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τοῖς ἀγωνιζομένοις» (ἐν τοῖς πρὸς Ξένην) (Βλ. καὶ Μ. Βασιλ. ἐν τοῖς κατ' ἐπιθ. ὅροις ιγ´ κα Ἰωάν. Καρπαθίου ἐν κεφ. πα´ καὶ πε´ τῆς φιλοκ.)

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ ἔχῃ τις μόνον τὴν δύναμιν νὰ ὑπομένῃ, ἀλλὰ πολλάκις ἀπαιτεῖται περισσοτέρα δύναμις καὶ εἰς τὸ νὰ ἀπέχῃ. Ὁ χριστιανὸς πρέπει ν' ἀπέχῃ τόσον ἀπὸ τὰ προσεχῆ, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ πόρρω λεγόμενα αἴτια τῆς ἁμαρτίας. Καὶ τὰ μὲν προσεχῆ αἴτια πρέπει ν' ἀποφεύγῃ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐντολῆς, τὰ δὲ πόρρω αἴτια διὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν καλὴν κυβέρνησιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· Ὀφείλει νὰ προ-

---

3) Κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ὁ σκόλοψ τῆς σαρκὸς ὁ δοθεὶς εἰς τὸν Ἀπόστολον τῶν ἐθνῶν δὲν εἶναι τι ἄλλο, εἰμὴ πάντες οἱ ἀντικείμενοι εἰς τὸ ἀποστολικὸν αὐτοῦ κήρυγμα. οἷοι ἦσαν Ἀλέξανδρος ὁ Χαλκεύς, Δημήτριος ὁ ἀργυροκόπος, ὁ Ὑμέναιος, ὁ Ἐλύμας καὶ ἄλλοι. Ὁ Μ. Βασίλειος ἀποδίδει τοῦτον εἰς τὴν κεφαλαλγίαν, ὁ δέ θεολ. Γρηγόοιος εἰς τὴν ποδαλγίαν.

σέχῃ οὗτος καλῶς εἰς ἀμφότερα τὰ αἴτια ἔχων πάντοτε ἐν νῷ ὅτι δὲν ἐθεραπεύθη τελείως ἐκ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς ἐκ τῶν ἠθικῶν νοσημάτων, καὶ ὅτι ἑπομένως τὰ ἐναπομείναντα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ λείψανα τῶν ἀρρωστημάτων αὐτοῦ, δύνανται νὰ ρίψωσι καὶ πάλιν αὐτὸν εἰς τὴν ἁμαρτίαν· διότι, κατὰ τοὺς ἰατρούς, "τὰ ἐν ταῖς ἀσθενείαις ἐγκαταλείμματα, πυρετοὺς ποιεῖν εἴωθεν".

Ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ ἐπιδοθῇ τέλος καὶ εἰς τὴν γύμνασιν καὶ διάπραξιν τῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ τοῦτο εἶναι τὸ "πράττε". Διότι ὅπως ἡ ὁδὸς ἡ μὴ συχνὰ καταπατουμένη, ταχύτερον γίνεται δασώδης, καὶ ἡ ἄμπελος ἡ μὴ ἐπιμελουμένη καταστρέφεται, καὶ ὅπως τὸ μὴ ρέον ὕδωρ ἀφ' ἑαυτοῦ διαφθείρεται, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστιανοῦ ἐκείνου ὁ ὁποῖος δὲν καταγίνεται εἰς τὴν γύμνασιν καὶ διάπραξιν τῶν καλῶν ἔργων διαφθείρεται καὶ ἀπόλλυται. "Σπουδάσατε, λέγει καὶ ὁ Κορυφαῖος Ἀπόστολος, βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι· ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε". (β΄ Πετρ. α΄ 10)

Κατὰ ταῦτα ὁ Χριστιανὸς δέον νὰ ἀγωνίζεται ὅπως παραμένῃ πάντοτε ἐν τῷ ἀγαθῷ· ὄχι βεβαίως διότι οὗτος δύναται ποτε νὰ καταστῇ ἄξιος τῆς διαμονῆς ἐν τῷ καλῷ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἔργων (πρβλ. α΄ Κορ. γ΄ 5 κ. ἑ.) διότι τότε δὲν θὰ ἦτο ἡ τοιαύτη διαμονὴ θεῖον χάρισμα (1), ἀλλὰ διότι ὁ θεὸς χορηγεῖ τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ τὴν θείαν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν πλειότερον εἰς τοὺς ἐργαζομένους μετὰ περισσῆς θέρμης τὴν ἀρετήν, καὶ ἐκχέει τὴν χάριν αὐτοῦ κατὰ τρόπον ἐξαίρετον εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἀνταποκρίνεται δι' ἔργων ἀγαθῶν, εἰς τὴν ἤδη δοθεῖσαν εἰς αὐτόν, διὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ θεοῦ, θείαν δωρεάν.

Ἡ ἐπίτευξις δὲ τῶν ὡς ἄνω «ὑπόμενε, ἄπεχε, πράττε», ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς συνεχοῦς μελέτης τῶν ἐντολῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κυρίου, ἐξ ἧς ἡ καρδία τῶν Χριστιανῶν πληροῦται θείας δυνάμεως πρὸς κατανίκησιν πάσης προσβολῆς ἐναντίας καὶ πάσης περιστάσεως ἀντιξόου (πρβλ. Σοφ. Σιρ. ς΄, 37 καὶ ψαλ. ριη΄ 92) καθὼς καὶ ἐκ τῆς θείας χάριτος καὶ βοηθείας τὴν ὁποίαν ὁ Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ζητῇ ἐν παντὶ καὶ πάντοτε διὰ τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς, τοῦ καθολικοῦ τούτου μέσου καὶ ὀργάνου, δι' οὗ παρέχεται ἄνωθεν τοῖς πιστοῖς πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον.

Συνελόντι δι' εἰπεῖν ἡ καρτερία καὶ ἡ παραμονὴ τοῦ Χριστιανοῦ ἐν τῷ ἀγαθῷ, ἔγκειται εἰς τὰ δύο ταῦτα: ποίει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύνασαι καὶ ζήτει ἄνωθεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν δύνασαι· διότι ὁ θεός, λέγει ὁ ἱ. Αὐγουστῖνος, «τὰ ἀδύνατα οὐ κελεύει, ἀλλὰ κελεύων νουθετεῖ ποιεῖν μὲν ὅπερ ἔχεις αἰτῶν δὲ ὃ οὐκ ἔχεις».

† Ο ΝΑΖΙΑΝΖΟΥ ΦΙΛΟΘΕΟΣ

1) Ἡ διαμονὴ ἡ ὁποία ἐπισφραγίζῃ τὸν ἑκάστου προορισμόν, οὐ δέδοται ὡς ἀμοιβὴ ἀξία τοῖς ἔργοις τινός· δύναται δ' ὅμως νὰ τύχῃ τις ταύτης ὡς δώρου καὶ χάριτος παρὰ θεοῦ, ἐὰν ἐργάζηται ἀδιακόπως τό ἀγαθόν, ἀγρυπνῶν, ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελ. Λουκᾶς (κα΄, 36) καὶ ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενος, καὶ ἐὰν πρόσπαθῇ διαπαντὸς νὰ διαμένῃ ἐν τῷ ἀγαθῷ, ζῶν καὶ πολιτευόμενος σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς, ὁπότε κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἱ. Αὐγουστίνου «ὁ θεὸς στεφανοῖ τὰ ἴδια δῶρα».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ ἵδρυσις τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας. — Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἐξεδόθη γερμανιστὶ ἐν γερμανικῷ περιοδικῷ καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ μελέτη τοῦ γλωσσομαθοῦς καὶ φιλοπόνου κ. Γεωργίου Χόλλενμπαχ, χαρτουλαρίου τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Ὁ συγγραφεὺς κάμνει ἐν πρώτοις μίαν ὀρθὴν παρατήρησιν τονίζων ὅτι ἡ κοσμοϊστορικὴ σημασία τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ὡς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς τῆς ἀνατολικῆς χριστιανωσύνης, ἐξαιρέσει εἰδικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιστημόνων, δὲν εἶναι γνωστὴ εἰς τὰς ἄλλας κοινωνικὰς τάξεις τῆς Δύσεως. Κατόπιν δι' ὀλίγων εἰσαγωγικῶς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἱδρύσεως τῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν αὐτοκεφάλων ἐν γένει ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. (1) Εἰσερχόμενος εἰς τὸ κύριον θέμα του ὁ κ. Χόλλενμπαχ ἀναφέρει τὴν εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν προσέλευσιν (988) τοῦ πρίγκηπος Βλαδιμήρου — μετονομασθέντος ἐν τῷ βαπτίσματι Βασιλείου — νυμφευθέντος τὴν βυζαντινὴν πριγκήπισσαν Ἄνναν, ἀδελφὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Β'. τοῦ ἐπονομασθέντος Βουλγαροκτόνου. Μετὰ ταῦτα ἐκτίθενται τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ἀπὸ μέρους τοῦ οἰκουμ. πατριαρχείου παραχώρησιν τοῦ αὐτοκεφάλου εἰς τὴν ρωσσικὴν Ἐκκλησίαν, ἤτοι τὴν εἰς πατριαρχεῖον κατὰ τὸ 1589 ἀνύψωσιν τῆς ἐκκλησίας ταύτης. Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ θὰ ἦτο καλὸν ἐὰν ὁ φιλόπονος Ἄρχων διήρει εἰς δύο περιοχὰς τὴν ἐν Ρωσσίᾳ Ἐκκλησίαν, τὴν τῆς Μόσχας (λευκορώσσων, μεγάλων Ρώσσων) καὶ τὴν τῆς Κιέβου. Ὡς γνωστὸν ἡ ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἐξάρτησις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κιέβου ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸν ιζ' αἰῶνα. (2) Περαιτέρω λόγος γίνεται περὶ τῶν διαφόρων ἀποπειρῶν τῶν παπῶν — 12, 13, 15, 16 αἰῶνος—πρὸς κατάκτησιν τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἀποσπάσεως αὐτῆς ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὡς οἴκοθεν ἐννοεῖται τὰ γεγονότα ταῦτα ἐκτίθενται συντόμως, τῆς περιωρισμένης ἐκτάσεως ἑνὸς ἄρθρου μὴ ἐπιτρεπούσης λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν. Ἀναφέρει τὰς προσπαθείας τῶν Ἰησουϊτῶν πρὸς παραπλάνησιν τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ μῖσος τὸ ὡς ἐκ τούτου προκληθὲν κατὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν μέχρι τοιούτου σημείου ὥστε νὰ προτιμῶνται ἐν Ρωσσίᾳ οἱ Προτεστάνται παρὰ

1) Περὶ τοῦ θέματος τούτου ἴδε ἐμὴν μελέτην «Ἡ ἑνότης καὶ συνεργασία ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ» (Ὀρθοδοξία Φεβρουάριος 1941 σ. 33–37).

2) Βλέπε ἐμὸν ἄρθρον «Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον» δημοσιευθὲν ἐν τῇ Μ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείᾳ».

οἱ Καθολικοί. (3) Περαιτέρω ἐκτίθενται αἱ ἐνέργειαι τοῦ λατινικοῦ κλήρου ἐν Πολωνίᾳ καὶ αἱ ἐνέργειαι τοῦ Ρώσσου μητροπολίτου Κιέβου Πέτρου Μογίλα πρὸς στήριξιν τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὡς γνωστὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν τούτην συνετάχθη ἡ ὀρθόδοξος ὁμολογία ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα ὁμολογία τοῦ Μογίλα κατόπιν τῆς ἐν Ἰασίῳ συνόδου τοῦ 1642 εἰς τὴν ὁποίαν σπουδαῖον πρόσωπον διεδραμάτισε ὁ σοφὸς Κρὴς κληρικὸς Μελέτιος ὁ Συρίγος. Λίαν ἐπικαίρως ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς τὰ ὅσα σχετικὰ πρὸς τὸν ἐν Πολωνίᾳ θρησκευτικὸν ἀνταγωνισμὸν γράφει ὁ κόμης Τολστόης εἰς τὸ ἔργον του "Le catholicisme Romain en Russie" ὅτι δηλ. δὲν ἐπρόκειτο κυρίως περὶ θρησκευτικῶν ἀντιθέσεων ἐν Πολωνίᾳ, ὅσον περὶ δύο ἀλληλοσυγκρουομένων πολιτικῶν στοιχείων, τοῦ ἀριστοκρατικοῦ τὸ ὁποῖον ἀντεπροσώπευεν ὁ Λατινο-Πολωνικὸς κλῆρος ἀπολαύων ἀξιωμάτων, κτημάτων καὶ προνομίων καὶ τοῦ λαϊκοῦ τὸ ὁποῖον ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ τοῦ Ρωσσικοῦ Κλήρου. Ὁ ρωσσικὸς κλῆρος πτωχὸς ὅπως ὁ χωρικός, ἐστερημένος δικαιωμάτων, ἀμόρφωτος, καταδιωκόμενος ὅπως καὶ ὁ χωρικὸς τοῦ ὁποίου τὰ φρονήματα καὶ τὰς πεποιθήσεις ἀντεπροσώπευε.

Ἡ μνεία τῶν προνομίων τὰ ὁποῖα παρεχώρησεν ὁ Μωάμεθ ὁ Πορθητὴς εἰς τὸν πρῶτον μετὰ τὴν Ἅλωσιν Πατριάρχην Γεννάδιον καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως δύναται νὰ δώσῃ ἀφορμὴν πρὸς πλατυτέραν ἀνάπτυξιν τοῦ σημείου τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν τῶν Πατριαρχῶν μετὰ τὴν Ἅλωσιν. Πρέπει δηλ. νὰ ἐξετασθῇ διατὶ ἐδόθησαν τοιαῦτα προνόμια, καὶ ἐὰν ὑπῆρχον καὶ πρὸ τοῦ Πορθητοῦ εἰς χώρας καταληφθείσας ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἐὰν εἶχεν ὁ Κλῆρος ἐν Βυζαντίῳ ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κοσμικήν τινα ἐξουσίαν;

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπὸ τῆς Ρωσίας ἀνάληψιν τῆς προστασίας τῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ Ὀρθοδόξων ὁ κ. Χόλλενμπαχ ἀναφέρει τὸ κατὰ τὸ 1722 ἀποσταλὲν εἰς τὴν Ἱ. Πύλην ὑπόμνημα τοῦ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, καθὼς καὶ τὴν συμφωνίαν τοῦ 1853 τοῦ πρίγκηπος Μέντσικωφ. Κατ' αὐτὴν ἐμφανίζεται τὸ δικαίωμα τῆς προστασίας τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τὸ ζήτημα ὅμως τοῦτο ἔλαβε χαρακτῆρα διεθνοῦς δικαίου διὰ τῆς συνθήκης εἰρήνης τοῦ 1774, ὁπότε συνήφθη ἡ συνθήκη ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα συνθήκη τοῦ Κιουτσοὺκ Καϊναρτζῆ·

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

3) Ὁ Χόλλενμπεχ ἀναφέρει διάφορα ἀποσπάσμαςα ἐκ τοῦ κλασικοῦ ἔργου τοῦ Πίχλερ «Ἱστορία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χωρισμοῦ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Ὀνομαστήρια τῆς Α. Θ. Παναγιότητος

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ Α. Θ. Παναγιότης δὲν ἑώρτασεν ἐπισήμως τὰ ὀνομαστ.ήρια Αὐτῆς (13 8/βρίου). Οὐχ ἧττον δὲν ἔλειψεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἵνα πολλαχῶς ἐκδηλωθῇ πρὸς τὸ σεπτὸν Πρόσωπον τῆς Α. Θ. Παναγ. βαθεῖα ἡ εὐλάβεια καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ ἱ. κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ. Ἰδιαιτέρως ἐπισκεφθέντες τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὑπέβαλον τὰς εὐχετικὰς αὐτῶν προσρήσεις οἱ σεβ. Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς, προσελθοῦσα δὲ ἐν σώματι ὑπέβαλε τὰ ταπεινὰ σεβάσματα αὐτῆς καὶ ἠσπάσθη τὴν σεπτὴν Πατριαρχικὴν Δεξιὰν ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλή.

Πατριαρχικαὶ Χοροστασίαι.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης κατὰ τοὺς μῆνας Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὰς Κυριακὰς 5, 12, 19 καὶ 26 Ὀκτωβρίου καὶ 2 καὶ 9 Νοεμβρίου.

Ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου.

Μὴ τελεσθείσης κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, Ἱδρυτοῦ τῆς Ἁγιωτάτης Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς λειτουργίας ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ἡ μὲν Α. Θ. Παναγιότης ἤκουσε τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου, τελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Ἀδαμαντίου, ἐν δὲ τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ σεπτῇ προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ Αὐτῆς τῆς θείας λειτουργίας προέστη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος, κηρύξας καὶ τὸν θεῖον λόγον.

Μετάβασις εἰς Ἄγκυραν

Ἀποφάσει τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τῇ 8ῃ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου ἀνεχώρησεν εἰς Ἄγκυραν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος δι' ὑπηρεσίαν ἐκκλησιαστικήν, διεκπεραιώσας δὲ ταύτην ἐπανῆλθε μετὰ διήμερον ἐνταῦθα.

Θεῖον κήρυγμα

— Κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς σὺν Θεῷ ἀρξαμένης Νηστείας τῶν Χριστουγέννων ἐν τοῖς ἱ. Ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐκήρυξαν οἱ θεοφιλέστατοι Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενοι καὶ ἐκ τῶν ἱερατικῶς Προϊσταμένων οἱ θεολόγοι ἢ τὸ δικαίωμα τοῦ θείου λόγου ἔχοντες, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ τακτικοὶ ἱεροκήρυκες τῶν ἱ. Ναῶν.

Ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐκήρυξαν τὴν α' Κυριακὴν (16 Νοεμβρίου) ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μάξιμος καὶ τὴν β' Κυριακὴν (23 τοῦ μ.) ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος. Τὴν Κυριακὴν 30 τοῦ μ. καὶ ἑορτὴν τοῦ ἁγ. Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ σημειοῦται, ἐκήρυξεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος.

Π. Κ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπή.

Ἐγκριθείσης τῆς ἐκ τῆς ἐνορίας Ἓξ Μαρμάρων μεταθέσεως τοῦ ἱερατικῶς Προϊσταμένου αὐτῆς αἰδεσιμ. ἱερέως Κωνσταντίνου Χατζοπούλου, διωρίσθη αὐτόθι ἀπὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1941 ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος ἁγίου Νικολάου Νεοχωρίου ὁσιώτ. ἱερομόναχος Ἀθανάσιος Λογοθετίδης.

Πατριαρχικὴ Ἀντιπροσώπευσις.

Θανόντος τῇ 14ῃ Νοεμβρίου τοῦ ἐκ τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ Χαραλάμπους Ἁγνιάδου, ἐν τῇ κηδείᾳ αὐτοῦ, τελεσθείσῃ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μάξιμος.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Συνοδικαὶ Συνεδρίαι. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐπανεγκατασταθεῖσα μετὰ τὴν πυρκαϊὰν ἐν τοῖς ἰδιαιτέροις διαμερίσμασιν Αὐτῆς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ 27ῃ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου, προήδρευσε τῶν ἀπὸ τῆς 2ας Ὀκτωβρίου τακτικῶν συνεδριῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς. Κατόπιν σχετικῆς πρὸς τὸ Οἰκ. Πατριαρχεῖον αἰτήσεως τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Ἀθηναγόρου, ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀνάγκης ὑπάρξεως παρὰ τῇ Α· Σεβεσμιότητι πρὸς τῷ Θεοφιλ. Ἐπισκόπῳ Βοστώνης καὶ δύο ἑτέρων βοηθῶν Ἐπισκόπων διὰ τὰς ποιμαντορικὰς ἀνάγκας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ ἐκλογὴ δύο Ἐπισκόπων, τοῦ μὲν ἑνὸς ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς ὑπαρξάσης Ἐπισκοπῆς Ἁγίου Φραγκίσκου, τοῦ δὲ δευτέρου ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Νύσσης. Γενομένων δὲ ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 18ης Νοεμβρίου κανονικῶν ψήφων ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ἐξελέγησαν ὁ μὲν Ἀρχιμανδρίτης Εἰρηναῖος Τσουρουνάκης Ἐπίσκοπος Ἁγίου Φραγκίσκου, ὁ δὲ Ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Πολυζωΐδης Ἐπίσκοπος Νύσσης Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τηλεγραφικῶς τῶν γενομένων ἐκλογῶν τῷ Ἀπχιεπισκόπῳ Ἀμερικῆς, μετὰ τῆς ἐξουσιοδοτήσεως ὅπως προβῇ εἰς τὴν χειροτονίαν τῶν ἐψηφισμένων, ἡ Α. Σεβασμιότης ἐχειροτόνησε τὸν μὲν Ἐπίσκοπον Νύσσης τῇ Κυριακῇ 23 Νοεμβρίου, τὸν δὲ Ἐπίσκοπον Ἁγίου Φραγκίσκου τῇ Κυριακῇ 30 τοῦ αὐτοῦ μηνός.

Ἀπαντητικῶς εἰς ληφθέντα εὐχαριστήρια τηλεγραφήματα τῶν χειροτονηθέντων Ἐπισκόπων, διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ τηλεγραφήματος διεβιβάσθησαν ταῖς αὐτῶν Θεοφιλίαις διὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ καρποφόρου διακονίας αὐτῶν εὐλογημένης παρὰ Κυρίου.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἴμβρου καὶ Τενέδου. Ἐπὶ τῇ βάσει σχετικοῦ γράμματος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰακώβου, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς ἱερέα χειροτονία τοῦ κ. Φωτίου Οἰκονομίδου πρὸς χρησιμοποίησιν αὐτοῦ διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀνάγκας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἴμβρου.

Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν Οὐγγαρίᾳ. Ὑποβληθεῖσα εὕρηται ὑπὸ μελέτην ἔκθεσις περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐν Βουδαπέστῃ Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ γενικώτερον περὶ τῆς ἐν Οὐγγαρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Γραφεῖον Ἱερᾶς Συνόδου. Τοῦ Ὑπογραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Μελίτωνος Χατζῆ ὑποβαλόντος παραίτησιν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καθηκόντων αὐτοῦ, πρὸς ἀνάληψιν ἑτέρας ἐν τῷ κλίματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου διακονίας, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀποδεχθεῖσα τὴν παραίτησιν ταύτην, ἐνέκρινε τὴν εἰς πρεσβύτερον χειροτονίαν αὐτοῦ, ἥτις καὶ ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χριστουπόλεως κ. Μελετίου τῇ 16 Νοεμβρίου ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης χοροστατήσασα ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τῇ 18ῃ Νοεμβρίου, ἀπένειμε τῷ Πρεσβυτέρῳ κ. Μελίτωνι Χατζῆ τὸ ὀφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου τοῦ Οἰκουμεν. Θρόνου.

Εἰς τὴν οὑτωσὶ κενωθεῖσαν θέσιν τῆς Ὑπογραμματείας, εἰσηγουμένης τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος διώρισεν Ὑπογραμματέα αὐτῆς τὸν Ἀρχιδιάκονον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος κ. Μάξιμον Χριστόπουλον.